

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ
ΕΝΩΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑΤΟΣ**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΛΙΤΣΑΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

A.M. : M02515

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2018

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ
ΕΝΩΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ
ΕΝΩΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

*Αφιερώνεται στον αγαπημένο μου
αδελφό Θανάση*

Ευχαριστίες

Για την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Σπυρίδων Λίτσα για την πολύτιμη καθοδήγηση, τους εύστοχους προβληματισμούς που μου έθεσε και την συμπαράστασή του. Επίσης τους γονείς μου Χρήστο και Μέλισσα, και τον Δημήτρη για την αγάπη τους, την ακούραστη υποστήριξη και ψυχολογική ενθάρρυνση που μου προσφέρουν πάντα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Πολιτιστική Διπλωματία συνιστά ενεργό τομέα της Διπλωματίας μιας χώρας και μπορεί να ασκηθεί τόσο από κρατικούς όσο και από μη κρατικούς φορείς. Συχνά συγχέεται με την εξωτερική πολιτική και τη δημόσια διπλωματία ενός κράτους, αλλά είναι πολιτική που συνίσταται κατά βάση στην προβολή και ανταλλαγή των πολιτιστικών αγαθών μιας χώρας με απώτερο στόχο της άσκηση ήπιας ισχύος και την αποκόμιση οικονομικής ωφέλειας. Ο πολιτισμός εν γένει και οι φορείς που συμβάλουν στην προβολή τους παγκοσμίως και περιφερειακά διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προσέγγιση των λαών και κατ' επέκταση της παγκόσμιας ειρήνης. Αξιοσημείωτη είναι η καινοφανής έννοια της χώρας-brand. Ανάμεσα στους οργανισμούς που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση του πολιτισμού είναι και η ΕΕ, ειδικά στις χώρες-μέλη της όπως είναι η Ελλάδα. Τελικά, αποδεικνύεται πως ο πολιτισμός συνιστά μια έννοια πολυδιάστατη η οποία απαιτεί επικαιροποιημένες πολιτικές για να καθίσταται αποτελεσματική η συνεισφορά του στο δυναμικό διεθνές σύστημα.

Λέξεις κλειδιά: πολιτισμός, διπλωματία, ήπια ισχύς ΕΕ, Ελλάδα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή

Κεφάλαιο 1 :Διπλωματία

- 1.1 Διπλωματία
- 1.2 Ιστορικό πλαίσιο
- 1.3 Τα κύρια χαρακτηριστικά της Διπλωματίας
- 1.4 Διπλωματία και Δημόσια Πολιτική

Κεφάλαιο 2 : Ισχύς

- 2.1 Η έννοια της ισχύος
- 2.2 Ήπια Ισχύς

Κεφάλαιο 3 : Πολιτιστική Διπλωματία

- 3.1 Ορισμός της Πολιτιστικής Διπλωματίας
- 3.2 Ιστορικό πλαίσιο πολιτιστικής διπλωματίας
- 3.3 Η σύγκρουση των πολιτισμών
- 3.4 Φορείς άσκησης πολιτιστικής διπλωματίας
 - 3.4.1 Διμερής Διπλωματία
 - 3.4.2 Πολυμερής Διπλωματία
 - α) UNESCO
 - β) Συμβούλιο της Ευρώπης
 - γ) Άλλοι οργανισμοί
- 3.6 Δημόσια Διπλωματία
- 3.7 Η χώρα ως brand
 - 3.7.1 Οι Ολυμπιακοί αγώνες του 2004

Κεφάλαιο 4 : Η πολιτιστική Διπλωματία της Ένωσης και το πολιτιστικό ενωσιακό περίγραμμα

- 4.1 Εισαγωγή
- 4.2 Θεσμικά όργανα της ΕΕ με αρμοδιότητα την πολιτιστική πολιτική

4.3 Πολιτιστική στρατηγική της Ένωσης

4.4 Νομοθετικές πρωτοβουλίες στα πλαίσια της Ένωσης

Κεφάλαιο 5: Η Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία

5.1 Εισαγωγή

5.2 Η πολιτιστική διπλωματία της Ελλάδας στο Διεθνές Σύστημα

5.3 Η πρακτική της Ελλάδας στο πολιτιστικό ενωσιακό περίγραμμα

Κεφάλαιο 6: Συμπεράσματα

6.1 Αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης/ κριτική

Εισαγωγή

Στη παρούσα μελέτη γίνεται προσπάθεια να περιγραφούν η Πολιτιστική Διπλωματία ως αντικείμενο καθώς και η εφαρμογή ως ελληνικής πολιτικής. Προκειμένου να καταστεί δυνατή η σύλληψη του αντικειμένου στην ολότητα του θεωρήθηκε απαραίτητο να γίνει αναφορά στο τι συνιστά η Διπλωματία εν γένει καθώς και η σχέση της με τη Δημόσια Πολιτική προκειμένου να καταδειχθεί η φύση της πολιτικής που εξετάζεται.

Η φύση της Πολιτιστικής Διπλωματίας ως ήπιας ισχύος των κρατών και άρα παράγοντα παραγωγής πολιτικής και επηρεασμού στο διεθνές σύστημα είναι πλέον αδιαμφισβήτητη, οπότε θεωρήθηκε απαραίτητη η συνοπτική αναφορά στην έννοια της ήπιας ισχύος η οποία καταδεικνύει σε μεγάλο βαθμό τη συμβολή της στη θέση του κράτους που την κατέχει στο διεθνές σύστημα.

Έχοντας , περιγράψει τη γενικότερη φύση της πολιτικής που είναι το αντικείμενο της παρούσας μελέτης , επιχειρείται η αναλυτική περιγραφή της ουσίας του αντικειμένου, μέσω της παράθεσης ορισμών. Η σύντομη παράθεση του ιστορικού πλαισίου της είναι σημαντική για τον προσδιορισμό της σημασίας της πολιτιστικής διπλωματίας ανά τους αιώνες. Ακολούθως ,και σε άμεση συνάφεια με το ιστορικό πλαίσιο , γίνεται ανάλυση του άρθρου του Huntingtonγια τη Σύγκρουση των Πολιτισμών καθώς αποτέλεσε σημείο αναφοράς μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου και προκάλεσε ευρύτατη συζήτηση σε ότι έχει να κάνει με τον πολιτισμό και το διεθνές σύστημα.

Περαιτέρω, επιχειρείται να γίνει παράθεση των φορέων πολιτιστικής διπλωματίας τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο

και η λειτουργία της σε διμερές και πολυμερές επίπεδο με την παράθεση των κυριότερων οργανισμών που την ασκούν.

Η Δημόσια Διπλωματία συγχέεται συχνά με την εξωτερική πολιτική ενός κράτους και με την πολιτιστική διπλωματία γι' αυτό και αφιερώνεται μια ενότητα σε αυτή έτσι ώστε να γίνει κατανοητή η διάκριση της από τις παραπάνω έννοιες και να γίνει και η εισαγωγή στη καινοφανή , αλλά ιδιαίτερα σημαντική έννοια του national branding. Το Εθνικό Σήμα (nation branding), το οποίο αποτελεί ένα από τα νεότερα εργαλεία της ήπιας ισχύος , έχει πολλά κοινά με τη δημόσια και πολιτιστική διπλωματία και θεωρείται απαραίτητη η γνώση του, για τη χάραξη επιτυχούς πολιτιστικής διπλωματίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται κατά το δυνατόν αναλυτική περιγραφή της ενωσιακής πολιτικής στο χώρο του πολιτισμού και της πολιτιστικής διπλωματίας. Η ελληνική πολιτιστική διπλωματία , σε μεγάλο βαθμό, είναι αλληλένδετη τα τελευταία χρόνια με την ενωσιακή διπλωματία , χωρίς να αδρανεύει έξω από αυτήν γι' αυτό και το τελευταίο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην ελληνική πολιτιστική πολιτική τόσο στο ενωσιακό περίγραμμα όσο και γενικότερα στο διεθνές σύστημα .

Τέλος, τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει η παρούσα εργασία αφορούν ως επί το πλείστο την ελληνική πολιτιστική πολιτική , την αποτελεσματικότητά της και τις ενδεχόμενες αδυναμίες της.

Κεφάλαιο 1 : Διπλωματία

1.1 Διπλωματία

Ένας από τους ορισμούς της διπλωματίας είναι ότι πρόκειται για το βασικό μηχανισμό του κράτους να συνάπτει συμφωνίες με άλλα κράτη καθώς και να ανιχνεύει ευκαιρίες αύξησης των φορτίων ισχύος του στο διεθνές σύστημα.¹ Επίσης , κατά τη διάρκεια της ειρήνης², αφορά πρωταρχικά στην προώθηση των εμπορικών ,οικονομικών και μορφωτικών στόχων ενός κράτους και όταν εμπλέκεται και η «σκληρή» ισχύς του κράτους αναλαμβάνει το ρόλο του κομβικού αναχώματος λεκτικής και θεσμικής αποτροπής σε ενδεχόμενες απειλές και κινδύνους.³

Επίσης ,μπορεί να οριστεί ως μέσο ή όργανο που χρησιμοποιείται προκειμένου να φέρουν σε πέρας τα κράτη την εξωτερική τους πολιτική , χωρίς να βασίζονται στον πόλεμο ή στη βία , αλλά στο διάλογο , στην πειθώ , στις διαπραγματεύσεις , στις συμφωνίες και στο σεβασμό του διεθνούς δίκαιου. Ως διπλωματία , περαιτέρω ορίζονται οι τακτικές και οργανωμένες επαφές ανάμεσα σε κράτη ή άλλους διεθνούς δράντες που λαμβάνουν χώρα μέσω επίσημων εκπροσώπων.⁴

Ασκείται από τα διπλωματικά στελέχη των Υπουργείων Εξωτερικών καθώς και από πολιτικούς όταν εμπίπτει στα πλαίσια των θεσμικών τους αρμοδιοτήτων ή κατά περίπτωση και από διοικητικούς υπαλλήλους. Επίσης , μπορεί να ασκηθεί από ορισμένους μη κυβερνητικούς φορείς. Τέλος μπορεί να ασκηθεί και από πολίτες, υπό τις οδηγίες πάντα του κράτους, όταν αυτοί έχουν τη δυνατότητα εξαιτίας

¹Λίτσας Σ. , *ΙΛΙΑΔΑ και διεθνής πολιτική*, (Εκδόσεις Ποιότητα , Αθήνα , 2014) σελ.129

²Που μας ενδιαφέρει κυριότερα στην παρούσα εργασία

³Λίτσας Σ. , *ΙΛΙΑΔΑ και διεθνής πολιτική*, (Εκδόσεις Ποιότητα , Αθήνα , 2014) σελ.124

⁴Στεφανίδης Ι. , *Ο τελευταίος ευρωπαϊκός αιώνας: διπλωματία και πολιτική των δυνάμεων*,(Αθήνα : Παπαζήσης , 1997) σελ. 13

γνωριμιών και επαφών να μεταφέρουν μηνύματα ή να μετέχουν στην προετοιμασία συναντήσεων σε επίσημο επίπεδο.⁵

Αναντίρροπα , πρόκειται για μια πολιτική δραστηριότητα με υψηλό βαθμό επινοητικότητας και δεξιοτήτων και κατατάσσεται στα κύρια συστατικά της ισχύος.⁶

Συχνά , συγχέεται με την εξωτερική πολιτική η οποία συνίσταται , γενικά, στα μέτρα που λαμβάνει μια χώρα για τη ρύθμιση των διακρατικών σχέσεων της σε διμερές ή πολυμερές επίπεδο, για την προώθηση των θέσεων της στο διεθνές σύστημα και στην επικοινωνία των αξιών της σε άλλες χώρες.⁷ Παρότι η άσκηση της διπλωματίας απαιτούσε πάντοτε λεπτούς και περίπλοκους χειρισμούς, η ταχύτητα διάδοσης της πληροφορίας και η ύπαρξη πενταπλάσιου αριθμού κρατών⁸ εμπλούτισαν τους τρόπους με τους οποίους μπορεί ν' ασκηθεί η διπλωματία , χωρίς αυτή να καθίσταται ευκολότερη.⁹

Παρά το γεγονός ότι οι σύγχρονες τεχνολογικές , κυρίως εξελίξεις, έχουν εμπλουτίσει τις διόδους άσκησης διπλωματίας, αλλά και τους φορείς της, ωστόσο η σύγχρονη διπλωματία έχει καταφέρει να διατηρήσει σαφής διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στη διπλωματική δραστηριότητα και τη βία και βαίνει πλέον πέρα από ένα στενό πολιτικό-στρατηγικό σχεδιασμό και εκτείνεται πολύ πέρα από την επικοινωνία των

⁵Κουσκουβέλης Η., *ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΡΙΣΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ*, (Παπαζήση , Αθήνα, 1997), σελ. 124

⁶Λεοντίου Ε. , *ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ : ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ* , Διδακτορική διατριβή (Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2013) σελ. 10

⁷Κοσμίδου Ζ. *Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΜΕΣΟ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ*, Διδακτορική διατριβή, (Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα , 2000) σελ. 68

⁸Το 1900 υπήρχαν 45 κράτη , το 1945 64 και πλέον περισσότερα από 200

⁹Νάσκου- Περγάκη Π. και Ζάικος Ν. , *ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ* , (Εκδόσεις Σάκκουλα , Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016) σελ 6

Υπουργείων Εξωτερικών , αλλά εκτείνεται σε ένα ευρύτατο πλέγμα Διεθνών Οργανισμών , ΜΚΟ και άλλων Νομικών ή Φυσικών προσώπων.¹⁰

Περαιτέρω , πλέον έχει διευρυνθεί και το πεδίο των τομέων της. Πέρα από την ενασχόληση της με την πολιτική , τις διεθνείς σχέσεις και τη νομική όψη αυτών, η διπλωματία άπτεται και τομέων όπως ο πολιτισμός, ο αθλητισμός , η οικολογία , η βιομηχανία, το εμπόριο και η εκπαίδευση.¹¹ Η διάχυση της κλασσικής διπλωματίας σε τομείς εκτός της υλοποίησης της εξωτερική πολιτικής των κρατών , σε συνδυασμό με την πύκνωση των διακρατικών επαφών σε πολλά διαφορετικά επίπεδα έχει ως αποτέλεσμα ν' ασκούνται πολλά είδη διαφορετικής διπλωματίας , όπως η οικονομική διπλωματία, η κοινοβουλευτική διπλωματία, η περιβαλλοντική διπλωματία και άλλες μορφές της.¹²

Αναλυτικότερα, η οικονομική διπλωματία συνίσταται στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων που θέτει η εξωτερική πολιτική μέσω της χρησιμοποίησης οικονομικών μέσων ή μέσω της χρησιμοποίησης των διπλωματικών μέσων για την επίτευξη οικονομικών στόχων.¹³ Ουσιαστικά, αποτελεί ένα είδος κινητήριου μοχλού μιας χώρας με στόχο την προαγωγή της ευημερίας ενός κράτους , αλλά και τους εν γένει στόχους της εξωτερικής πολιτικής. Φορείς προώθησης της οικονομικής διπλωματίας είναι το υπουργείο οικονομικών , οι εμπορικοί σύνδεσμοι , τα επιμελητήρια, οι εξαγωγικοί φορείς καθώς και οι πρεσβείες

¹⁰Λεοντίου Ε. , ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ : ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ , Διδακτορική διατριβή (Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2013) σελ. 11

¹¹Νάσκου- Περγράκη Π. και Ζάικος Ν. , ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ , (Εκδόσεις Σάκκουλα , Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016) σελ 6

¹²Νάσκου- Περγράκη Π. και Ζάικος Ν. , ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ , (Εκδόσεις Σάκκουλα , Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016) σελ. 7

¹³www.helleiniculturaldiplomacy.gr/πολιτιστική-διπλωματία/οικονομική-διπλωματία-και-διπλωματί/

και τα προξενεία. Για να επιτευχθούν οι σκοποί επιδιώκει την προσέλκυση επενδύσεων από το εξωτερικό και ξένων επιχειρήσεων καθώς και την προώθηση της τεχνολογίας και του τουρισμού. Τέλος, η οικονομική διπλωματία συνδέεται με την ενίσχυση του Nation Branding και αποτελεί εργαλείο της Δημόσιας Διπλωματίας.¹⁴

Ως κοινοβουλευτική διπλωματία ορίζεται το σύνολο των πρωτοβουλιών που αφορά στην ενίσχυση των διεθνών, διμερών και πολυμερών σχέσεων της Βουλής με στόχο την προώθηση των εθνικών θεμάτων καθώς και την προβολή της χώρας στο εξωτερικό. Η κοινοβουλευτική διπλωματία εξελίσσεται με δυναμικό τρόπο σε σημαντικό δίαυλο της προώθησης των διακρατικών και διακοινοβουλευτικών σχέσεων, αν υπάρχει συστηματική προσέγγιση και συστηματική θεσμική αναβάθμιση. Άλλωστε, τα τελευταία χρόνια οι διακοινοβουλευτικές σχέσεις δρουν συμπληρωματικά στις πρωτοβουλίες και στις πολιτικές για την εμβάθυνση των σχέσεων των λαών.¹⁵

Ως περιβαλλοντική διπλωματία ορίζεται το πεδίο στο οποίο κράτη και διεθνείς μη κυβερνητικοί οργανισμοί συνεργάζονται και διαπραγματεύονται σχετικά με περιβαλλοντικά ζητήματα όπως είναι η περιβαλλοντική ασφάλεια, η διαχείριση των φυσικών πόρων και η πρόληψη των περιβαλλοντικών συγκρούσεων.¹⁶

Υπό αυτές της συνθήκες αναδύθηκε μια μορφή σύγχρονης πολιτιστικής διπλωματίας ή οποία αποδίδεται με πολλαπλούς ορισμούς

¹⁴www.viadiplomacy.gr/ikonomiki-diplomatia-ke-nation-branding/

¹⁵Σιούφα Δ., *Η κοινοβουλευτική διπλωματία*, πηγή : [www.sioufas.gr/press/Arthra/2009/a\(04-02-09\).doc](http://www.sioufas.gr/press/Arthra/2009/a(04-02-09).doc)

¹⁶www.helleiniculturaldiplomacy.gr/πολιτιστική-διπλωματία/διπλωματία-του-περιβάλλοντος/

ανάλογα με το κράτος που αφορά και τις πολιτικές που αυτό εφαρμόζει για να προωθήσει τις κατά περίπτωση πολιτιστικές του αξίες.¹⁷

1.2 Ιστορικό πλαίσιο

Υποστηρίζεται ότι η Διπλωματία υπήρξε ως ανθρώπινη δραστηριότητα από καταβολής της ανθρώπινης ιστορίας και αναλογιστεί κανείς τα βασικά της χαρακτηριστικά που είναι η επικοινωνία και η επίλυση των διαφορών, τότε η παραπάνω θέση ισχύει, αν και φυσικά σε διαφορετική μορφή.

Ακόμη και στις πρωτόγονες κοινωνίες υπήρχαν πρώιμες μορφές διπλωματίας, καθώς οι γειτονικές φυλές ερχόταν σε επαφή μεταξύ τους προκειμένου να συνεννοηθούν για ζητήματα που αφορούσαν το μοίρασμα των βοσκότοπων ή για να σταματήσουν μια σύγκρουση. Συνήθως στέλνονταν κάποιος μαντατοφόρος ή διαπραγματευτής για να επικοινωνήσει με την άλλη φυλή και ο οποίος απολάμβανε και κάποιου είδους ασυλία για να προβεί σε αυτές τις ενέργειες. Πιο οργανωμένη μορφή διπλωματίας συναντάται στην αρχαία Ελλάδα με τον θεσμό αρχικά της «προξενίας» και έπειτα της «πρεσβείας» και οι αντιπρόσωποι των άλλων κρατών απολάμβαναν ασυλίας όπως και σήμερα καθώς θεωρούνταν ιερά πρόσωπα. Αργότερα στη Ρωμαϊκή και Βυζαντινή εποχή συναντάται πιο θεσμοθετημένη η διπλωματία, καθώς ήταν επιφορτισμένα με αυτή έμπειρα στη διοίκηση άτομα, οι απεσταλμένοι απολαμβάνουν ασυλίας καθώς ταυτίζονται με το ηγεμόνα της άλλης

¹⁷Χριστογιάννης Γ., *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ*, (2^η έκδοση, ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΛΛΗΝ», Αθήνα, 2006) σελ. 105

χώρας. Από εκείνη την περίοδο η διπλωματία άρχισε να υπόκειται σε συγκεκριμένους κανόνες.¹⁸

Η μόνιμη παρουσία αντιπροσώπων άρχισε να συναντάται κατά το 15^ο αιώνα και θεσμοθετήθηκε πλέον μόνιμα μετά τη συνθήκη της Βεστφαλίας και σταδιακά κατέστησε τους διπλωμάτες ως επαγγελματική τάξη ή οποία επισημοποιήθηκε ως τέτοια στο συνέδριο της Βιέννης το 1815.¹⁹ Το προβάδισμα ή πρωτοκαθεδρία των διπλωματών υπήρξε ζήτημα που προκάλούσε ιδιαίτερη ένταση ιστορικά καθώς ο Πρέσβης θεωρούνταν ως ο προσωπικός αντιπρόσωπος του αρχηγού του κράτους που εκπροσωπούσε και ανάλογα με τη δύναμη του κράτους από το οποίο προερχόταν έπρεπε ν' απολαμβάνει της ανάλογης προτεραιότητας. Συνεπώς οι αλλαγές στους συσχετισμούς ισχύος προκάλούσε αντίστοιχες τριβές.

Το πρόβλημα αυτό λύθηκε σε πρώτη φάση στο Συνέδριο της Βιέννης το 1815 και οριστικοποιήθηκε το 1818 στην Aix-la-Chapelle. Στη Βιέννη αποφασίστηκε αντί να διακρίνονται οι χώρες ανάλογα με την ισχύ τους²⁰, να διακρίνονται οι διπλωμάτες ανάλογα με το βαθμό τους. Οι διπλωμάτες χωρίστηκαν σε τρεις βαθμίδες και μια τέταρτη βαθμίδα προστέθηκε στο Συνέδριο της Aix-la-Chapelle. Κάθε διπλωματική βαθμίδα είχε προτεραιότητα έναντι των κατώτερων βαθμίδων και στην κάθε

¹⁸ Θεοδωρόπουλος Βύρων , *Εξωτερική πολιτική. Διπλωματία-Διπλωμάτες* , (Εκδόσεις Φυτράκη , Αθήνα, 1990) σελ. 64

¹⁹ Θεοδωρόπουλος Βύρων , *Εξωτερική πολιτική. Διπλωματία-Διπλωμάτες* , (Εκδόσεις Φυτράκη , Αθήνα, 1990) σελ. 87

²⁰ Δεν χρησιμοποιήθηκε ο όρος της ισχύος , αλλά ο διαχωρισμός σε μεγάλες δυνάμεις και μικρότερες , είχε την ίδια ουσιαστική σημασία

βαθμίδα είχε προτεραιότητα ο διπλωμάτης που ήταν αρχαιότερος ως προς την ανάληψη των καθηκόντων του.²¹

Από αυτόν τον κανονισμό απορρέει και το σύγχρονο προβάδισμα του διπλωμάτη , αφού ο «κανονισμός της Βιέννης» εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα στα ουσιαστικά της σημεία αφού συμπεριλήφθηκαν στη «Σύμβαση της Βιέννης για τις Διπλωματικές Σχέσεις» του 1961 η οποία κωδικοποιεί και συστηματοποιεί τη διπλωματική αντιπροσώπευση καθώς και τις κάθε λογής και σημασίας διαπραγματεύσεις. Οι σημαντικότερες αρχές που διέπουν τους όρους της δημιουργίας και του βαθμού των διπλωματικών αποστολών είναι πρώτον η αρχή της συμφωνίας ανάμεσα στο κράτος που στέλνει και στο κράτος που δέχεται τη διπλωματική αποστολή. Δεύτερον , το προβάδισμα μέσα σε κάθε τάξη καθορίζεται από την αρχαιότητα διαπίστευσης με εξαίρεση τον εκπρόσωπο της Αγίας Έδρας.²²

Η επίσημη διπλωματική γλώσσα μέχρι τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν η γαλλική , μετά προστέθηκε και η αγγλική, οι οποίες είχαν ως χαρακτηριστικό τους ν΄ ανατίθενται τα καθήκοντα του διπλωμάτη σε άτομα που ανεξαρτήτως εθνικότητας ανήκαν στην ίδια τάξη , το οποίο είχε ως αποτέλεσμα συχνά να υποβιβάζονται οι διεθνείς επαφές στο επίπεδο των προσωπικών σχέσεων , γεγονός το οποίο χρειαζόταν μια αναγκαία διακριτικότητα για να διεξάγονται οι διαπραγματεύσεις με μια μεγαλύτερη δυνατή προφύλαξη με αποτέλεσμα το σύστημα της διπλωματίας να διέπεται από την αρχή της μυστικότητας των διαπραγματεύσεων. Κατά το τέλος του Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμου

²¹*Protocol signed at Aix-la-Chapelle on 21 November 1818, Yearbook of the International Law Commission II, 1957,σελ. 136*

²²*Barker J. Craig ,The Protection of Diplomatic Personnel , (Hampshire : Ashgate Publishing Limited , 2006)σελ. 72*

καταργήθηκε, επίσημα τουλάχιστον, και η μυστική διπλωματία, καθώς αποτελούσε το ένα από τα 14 σημεία του Αμερικανού προέδρου W. Wilson και ενσωματώθηκε στο Σύμφωνο της ΚτΕ αφού επέβαλλε τη δημοσιότητα όλων των Συνθηκών στα άρθρα 18-21.²³

Προκειμένου να οργανωθεί η διεθνής κοινωνία με τέτοιο τρόπο ώστε ν' αποτρέπεται ο πόλεμος και να διευθετούνται οι διαφορές ειρηνικά, ομάδες πίεσης από τις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία προωθούσαν την ίδρυση μιας «Κοινωνίας των Εθνών». Η δημιουργία της ΚτΕ, που ιδρύθηκε στις 28 Ιουνίου 1919 από 44 κράτη θεμελίωσε τη σύγχρονη πολυμερή διπλωματία, αφού υπήρξε ο πρώτος διεθνής οργανισμός.²⁴ Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η διπλωματία σταδιακά γινόταν όλο και πιο περίπλοκη μέχρι να πάρει την σύγχρονη μορφή της.²⁵

1.3 Τα κύρια χαρακτηριστικά της Διπλωματίας

Οι βασικότεροι στόχοι της διπλωματίας είναι τρεις και αφορούν πρωτίστως την επίλυση διακρατικών διαφορών μέσω της εξεύρεσης κάποιου συμβιβασμού, δεύτερον ο τερματισμός μιας υπάρχουσας πολεμικής σύγκρουσης και τέλος η επίτευξη της μέγιστης δυνατής ωφέλειας για τους εμπλεκόμενους στα πλαίσια μιας διαπραγμάτευσης.²⁶

Συχνά αλλά λανθασμένα η διπλωματία ταυτίζεται με την διαπραγμάτευση για την επίλυση ή την αποφυγή των διεθνών

²³Στεφανίδης Ι., *ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΚΑΙ ΗΓΕΜΟΝΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ*, Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κρατών, 1871-1945, (Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 2006) σελ. 118

²⁴Στεφανίδης Ι., *ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΚΑΙ ΗΓΕΜΟΝΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ*, Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κρατών, 1871-1945, (Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 2006) σελ. 120

²⁵Νάσκου-Περράκη Π. και Ζάικος Ν., *ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ*, (Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016) σελ. 5

²⁶Κουσκουβέλης Η., *ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΡΙΣΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ*, (Παπαζήση, Αθήνα, 1997), σελ. 125

συγκρούσεων. Στην πραγματικότητα η διαπραγμάτευση αποτελεί μια έκφανση, μια χαρακτηριστική λειτουργία της διπλωματίας η οποία στοχεύει στην αναζήτηση συμφωνιών μεταξύ των εθνικών κυβερνήσεων με απώτερο σκοπό την εξομάλυνση ή την επίλυση διαφορών ή της εύρεσης ενός κοινού τόπου σε ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος. Τα τελευταία χρόνια , ασχολείται με περισσότερο απειλητικά προβλήματα, καθώς συχνά, ο διάλογος που διαμείβεται μεταξύ της μόνιμης αντιπροσωπείας με την κυβέρνηση μιας χώρας έχει επιλύσει τα ζητήματα που ανακύπτουν μεταξύ δύο κρατών στα πλαίσια μιας μη προβληματικής ατζέντας μεταξύ τους. Η διαδικασία της διαπραγμάτευσης πραγματοποιείται σε 3 στάδια : το προδιαπραγματευτικό στάδιο , τη συμβιβαστική λύση και τον καθορισμό των λεπτομερειών.²⁷

Η διπλωματία μπορεί να ασκείται με επίσημα ή ανεπίσημα μέσα. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι προγραμματισμένες επαφές μεταξύ διπλωματικών αντιπροσωπειών , με επίσημα ταξίδια αρχηγών κρατών ή άλλων κυβερνητικών αξιωματούχων ή στα πλαίσια των διεθνών οργανισμών. Ανεπίσημα ασκείται, μέσω δεξιώσεων, συνεδρίων, συναντήσεων στο περιθώριο συσκέψεων, καθώς και ταξιδιών αναψυχής.²⁸ Διπλωματία μπορεί να ασκηθεί και με απευθείας επικοινωνία μεταξύ των ηγεσιών δύο ή περισσότερων κρατών ειδικά τα τελευταία χρόνια που οι τηλεπικοινωνίες έχουν γνωρίσει τόσο αλματώδη ανάπτυξη.

Διμερής διπλωματία ασκείται ακόμη μεταξύ των μόνιμων αντιπροσωπειών, παρά την διευκόλυνση που παρέχουν οι εξελιγμένες

²⁷Λεοντίου Ε. , ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ : ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ , Διδακτορική διατριβή (Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2013) σελ. 26

²⁸Κουσκουβέλης Η., ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΡΙΣΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ, (Παπαζήση , Αθήνα, 1997), σελ. 127

επικοινωνίες , κυρίως γιατί είναι απαραίτητες σε τομείς όπως το εμπόριο , οι πολιτιστικές ανταλλαγές, ο τουρισμός, η προξενική αρωγή και άλλες τέτοιου είδους λειτουργίες, καθώς δεν εξελίχθηκαν μόνο οι τηλεπικοινωνίες, αλλά αναμφισβήτητα έχει αυξηθεί ραγδαία και η μετακίνηση των ανθρώπων.

Στους διεθνείς οργανισμούς λαμβάνει χώρα η πολυμερής διπλωματία , η οποία υπήρξε αποτέλεσμα των δύο παγκοσμίων πολέμων καθώς και της συνεχούς αύξησης των κρατών , αποτελεί πλέον αδιαμφισβήτητα ωφέλιμη μορφή διπλωματίας σε πολλούς τομείς των εξωτερικών σχέσεων, και ειδικά ο ΟΗΕ παρά τα ελλείμματα του, έχει αναντίρρητα πετύχει σε μεγάλο βαθμό το στόχο του και έχει καταφέρει την εξομάλυνση αρκετών κρίσεων στο μεταπολεμικό κόσμο , ειδικά μετά τη λήξη και του ψυχρού πολέμου.

Η διαμεσολάβηση είναι μια ακόμη μορφή διπλωματίας , η οποία συνήθως διεξάγεται σε επίπεδο κορυφής και αφορά την ενεργό προσπάθεια ενός τρίτου μέρους να συγκεράσει δύο αντιτιθέμενες πλευρές χρησιμοποιώντας διάφορα ευέλικτα , αλλά πάντα θεμιτά μέσα προκειμένου αν δεν επιλύσουν τη διαφορά τους , να έρθουν τουλάχιστον σε έναν αμοιβαία αποδεκτό συμβιβασμό. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα διαμεσολάβησης , αν και εν τέλει, ανεπιτυχούς υπήρξε η διαμεσολάβηση του Κόφι Ανάν για την επίλυση του Κυπριακού το 2004. Επίσης, η 24χρονη διαμεσολάβηση του Μάθιου Νίμιτς για την επίλυση του ονοματολογικού ζητήματος των Σκοπίων.

1.4 Διπλωματία και Δημόσια Πολιτική

Η Δημόσια Πολιτική συνίσταται στην ανάλυση συγκεκριμένων δράσεων των κυβερνήσεων , των αιτιών που αναλαμβάνουν αυτές τις δράσεις καθώς και την αποτελεσματικότητα τους κυρίως σχετικά με κοινωνικά προβλήματα.²⁹ Ουσιαστικά αφορά ένα κανονιστικό πλαίσιο δράσης το οποίο συνδυάζει τόσο στοιχεία δημόσιας ισχύος όσο και στοιχεία εμπειρογνωμοσύνης και καταλήγει ν' αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα τοπικής τάξης.

Προκειμένου να εξεταστεί η αποτελεσματικότητα της δημόσιας πολιτικής πραγματώνεται μέσω πέντε σταδίων τα οποία αφορούν το γενικό σχεδιασμό της στρατηγικής δράσης , της εκπόνηση ενός σχεδίου εφαρμογής λύσεων , τη λήψη απόφασης για την ανάληψη δράσης , την πρακτική εφαρμογή του εκπονημένου σχεδίου δράσης και τέλος την αξιολόγηση και αποτίμηση του αποτελέσματος³⁰.

Κεφάλαιο 2 : Ισχύς

2.1 Η έννοια της ισχύος

Η ισχύς κατέχει κεντρικό ρόλο στη θεωρία των διεθνών σχέσεων και ακόμη πιο σημαντικό στη Ρεαλιστική θεώρηση.

Ενδεικτικά , ο Nicholas J. Spykman υποστηρίζει πως «όλος ο πολιτισμός στηρίζεται στην ισχύ» και πως «ισχύς είναι η ικανότητα να στραφεί κάθε ατομική ή ανθρώπινη συλλογικότητα σε κάποιο επιθυμητό πρότυπο, με την πειθώ, την αγορά, την ανταλλαγή ή τον

²⁹Dye T. , R. , *Understanding Public Policy*, (Prentice Hall, New Jersey , 1998) σελ. 58

³⁰MullerP. , SurrelY, *Η ανάλυση των πολιτικών του κράτους : ανάλυση των δημόσιων πολιτικών* (Μεταφ. Παπαδοπούλου Δ. και Ψυλλά Μ. , Τυπωθήτω, Αθήνα , 2002) σελ. 183

καταναγκασμό.»³¹. Ο Morgenthau ουσιαστικά ταυτίζει την ισχύ με την πολιτική καθώς υποστηρίζει ότι η πολιτική δεν είναι τίποτα άλλο παρά πάλη για ισχύ.³² Για τον Kindleberger «Ισχύς είναι η δύναμη που μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά»³³. Σε κάθε περίπτωση, η ισχύς μπορεί να οριστεί γενικά ως η δυνατότητα να ενεργεί κάποιος θετικά ή αρνητικά δηλαδή είτε με διαταγή είτε με απαγόρευση πάνω σε κάποιον ή κάτι. Η ισχύς μπορεί να εκφραστεί μέσω τριών τρόπων, της δύναμης, της εξουσίας και της επιρροής. Ο Dall ορίζει την ισχύ ως τη δυνατότητα αλλαγής των πιθανολογούμενων αποτελεσμάτων.³⁴ Ο Schuman υποστηρίζει ότι όλες οι πολιτικές είναι πάλη για ισχύ, γιατί ενώ η ισχύς αρχικά εκλαμβάνεται ως μέσο για την επίτευξη άλλων στόχων, τελικά όμως τελικός στόχος είναι η μεγιστοποίηση της ίδιας της ισχύος.³⁵

Η γνώση των χαρακτηριστικών της ισχύος είναι απαραίτητη προκειμένου να γίνει πλήρως κατανοητή η έννοια της. Πρωτίστως πρέπει να είναι γνωστοί οι παράγοντες που διαθέτουν ισχύ και ποιες είναι οι πηγές άντλησης της, δηλαδή αν το κράτος αντλεί την ισχύ του από την στρατιωτική του υπεροπλία για παράδειγμα ή την οικονομική του δύναμη. Ακολούθως, πρέπει να εξακριβώνεται σε ποιο τομέα μπορεί να ασκηθεί η ισχύς καθώς και η έκταση και η ένταση της. Τέλος, όταν

³¹Spykman J. N. ,*Η Γεωγραφία της Ειρήνης*, (Εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα , 2004) σελ. 85

³²Morgenthau H., *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* ,(3^η Έκδοση , University of Chicago Press ,1954)σελ. 82

³³Kindleberger P. C. ,*The world in Depression :1929-1930*, (University of California Press , 1973)σελ. 112

³⁴Dall R. ,*The Concept of Power* , (Behavioral Science , 1957)σελ. . 215

³⁵Schuman F. ,*International Politics : An Introduction to the Study of International Relations* , (Harper & New York , 1946)σελ. 22

υφίσταται αντιπαράθεση είναι απαραίτητο να μελετάται και να ευρίσκεται αν είναι δυνατόν να βρεθεί σημείο ισορροπίας της ισχύος.³⁶

Η ισχύς στη σύγχρονη εποχή διαχωρίζεται σε σκληρή και ήπια ισχύ. Στη σκληρή ισχύ σύμφωνα με τον Θουκυδίδη περιλαμβάνεται η οικονομική, η σύναψη συμμαχίας και η δύναμη των όπλων.³⁷ Αντίθετα η ήπια ισχύς αφορά την ικανότητα να επιτύχει κανείς στις επιδιώξεις του όχι με την δύναμη της επιβολής, αλλά μέσω της έλξης όπως θα αναλυθεί στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο.³⁸

2.2 Ήπια ισχύς

Η ήπια ισχύς ορίστηκε από τον Joseph Nye Jr. κατά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και, όπως προαναφέρθηκε, αφορά την ικανότητα της επιτυχίας ενός στόχου όχι με την επιβολή και την απειλή, αλλά μέσω της θελκτικότητας της κουλτούρας, της πολιτικής μιας χώρας, του πολιτισμού της καθώς και των ιδανικών που πρεσβεύουν οι πολίτες της. Ο Νυεμάλιστα υποστηρίζει ότι είναι ευκολότερο να πείσει κανείς μέσω της έλξης και της θελκτικότητας παρά με το μαστίγιο. Η νομιμοποιημένη πολιτική, η αξιοπιστία και ο θαυμασμός των ιδανικών δημιουργούν μια γοητεία που επηρεάζει αποφασιστικά και αποτελεσματικά. Η ήπια ισχύς συνίσταται στην ικανότητα διαμόρφωσης προτιμήσεων που απορρέουν από τις πολιτικές αξίες της καθώς και τις θεωρούμενες ηθικές και νόμιμες πρακτικές.³⁹

³⁶Κουσκουβέλης Η., *ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ*, (Παπαζήση, Αθήνα, 1997) σελ. 127

³⁷Πλατιάς Α., *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*, (Εστία, Αθήνα, 2010) σελ. 49

³⁸Nye. Jr., *Ήπια Ισχύς – Το Μέσο Επιτυχίας στην Παγκόσμια Πολιτική* (Παπαζήση, Αθήνα, 2005) σελ. 43

³⁹Nye. Jr., *Ήπια Ισχύς – Το Μέσο Επιτυχίας στην Παγκόσμια Πολιτική* (Παπαζήση, Αθήνα, 2005) σελ.35

Ειδικότερα , η ήπια ισχύς μιας χώρας απορρέει από την κουλτούρα της , όταν αυτή είναι ελκυστική , από τις πολιτικές της αξίες όταν συμπίπτουν τόσο με την εσωτερική όσο και με την εξωτερική συμπεριφορά της και τέλος με την εξωτερική της πολιτική όταν αυτή ασκείται με νομιμότητα και κύρος.⁴⁰

Αναντίρρητα , στη σύγχρονη εποχή των ΜΜΕ και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης που η διάδοση της πληροφορίας είναι αστραπιαία η άσκηση της ήπιας ισχύος μπορεί να καθίσταται από ιδιαίτερα εύκολη ως ιδιαίτερα δύσκολη , η προβολή ενός ιδιαίτερα θετικού γεγονότος μπορεί ν' αυξήσει κατακόρυφα τη δημοτικότητα μιας χώρας και τη θετική γνώμη της κοινής γνώμης γι' αυτήν, την αμέσως επόμενη ημέρα ένα αρνητικό γεγονός μπορεί να καταβαραθρώσει τη δημοτικότητα αυτή. Εν τέλει η εικόνα, οι διεθνείς σχέσεις, σε αντίθεση με το παρελθόν , διαμορφώνονται πλέον λαμβάνοντας υπόψη και την κοινή γνώμη. Οπότε, η εικόνα που μεταδίδεται λαμβάνεται πολύ σοβαρά υπόψη στη χάραξη της πολιτικής και των υπολογισμών από τους πολιτικούς και τους συμβούλους τους τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό.

Κεφάλαιο 3 : Πολιτιστική Διπλωματία

3.1 Ορισμός Πολιτιστικής Διπλωματίας

Γενικά, ως πολιτιστική διπλωματία ορίζεται η άσκηση διπλωματίας μέσω του πολιτισμού. Αναλυτικότερα , η Πολιτιστική Διπλωματία είναι ένα εργαλείο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής της χώρας, το οποίο στοχεύει, δια μέσου των διαφόρων εκφάνσεων του πολιτισμού μιας χώρας να διασφαλίσει και να δημιουργήσει ένα κλίμα αμοιβαίας κατανόησης

⁴⁰Nye, Jr. , *Ηπια Ισχύς – Το Μέσο Επιτυχίας στην Παγκόσμια Πολιτική* (Παπαζήση, Αθήνα, 2005) σελ. 43

μεταξύ των κρατών και των πολιτών τους καθώς και στη σύναψη σταθερών σχέσεων που θα επιφέρουν μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Περαιτέρω, μπορεί να παρατηρηθεί ότι άσκηση πολιτικής μιας χώρας με την ανάληψη και την υλοποίηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων, με στόχο τη βελτίωση και σύσφιξη των διακρατικών σχέσεων χαρακτηρίζεται ως πολιτιστική διπλωματία.⁴¹

Η Πολιτιστική Διπλωματία προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της χρησιμοποιεί συγκεκριμένες πολιτιστικές πολιτικές. Η πολιτιστική πολιτική ενός κράτους αποτελεί μέρος της ευρύτερης δημόσιας πολιτικής και αφορά σε γενικές γραμμές στη ανάληψη πολιτικής σε θέματα τεχνών και πνευματικής δημιουργίας και έχει τις πηγές της στην ανάγκη και επιθυμία των κρατών να προστατέψουν αρχικά και να προβάλλουν αργότερα την πολιτιστική τους κληρονομία. Η αναφερόμενη ανάγκη και επιθυμία ενισχύθηκε περισσότερο μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Αμέσως παρακάτω επιχειρείται, μέσω των ορισμών που παρατίθενται, να δοθεί μια όσο τον δυνατόν πληρέστερη περιγραφή του περιεχομένου της πολιτιστικής πολιτικής.

Εν πρώτης, όμως, είναι απαραίτητο να οριστεί ο Πολιτισμός. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Σύσκεψη Πολιτιστικής Πολιτικής της UNESCO του 1982 στο Παρίσι: *Ο πολιτισμός αποτελείται από ένα ολόκληρο σύμπλεγμα, πνευματικών, υλικών, διανοητικών και συναισθηματικών γνωρισμάτων που χαρακτηρίζουν μια κοινωνία ή μια κοινωνική ομάδα. Δεν περιλαμβάνει μόνο τις τέχνες και τα γράμματα, αλλά και τρόπους ζωής, τα*

⁴¹Βασιλειάδης Ν., Μπουτσιούκη Σ., *Πολιτιστική Διπλωματία, Ελληνικές και Διεθνείς διαστάσεις*, (Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, Αθήνα, 2015) σελ. 15

θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου , συστήματα αξιών , παραδόσεις και πεποιθήσεις. ⁴²

Το ΣτΕ σε έκθεση του το 1997 παρέθεσε έναν αρκετά περιεκτικό ορισμό της πολιτιστική πολιτικής αναφέροντας πως πολιτιστική πολιτική είναι το συνολικό πλαίσιο που περιλαμβάνει τα μέτρα που παίρνει το κράτος σε εθνικό , περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για τον πολιτιστικό τομέα. Η πολιτική αυτή απαιτεί το σαφή καθορισμό των σκοπών και των απαραίτητων μηχανισμών για το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση τους. ⁴³

Σε γενικές γραμμές, αφορά σε μορφωτικές ανταλλαγές και στην ανάπτυξη διακρατικών πολιτιστικών σχέσεων που χρησιμοποιούνται, ανάμεσα στ' άλλα, ως οχήματα προώθησης και επίτευξης των στόχων της εξωτερικής πολιτικής.⁴⁴ Προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι γίνεται προσπάθεια προβολής του κράτους στο εξωτερικό και είναι σημαντική ιδιαίτερα για τα μικρά κράτη , των οποίων η ισχύς στις διεθνείς σχέσεις είναι αναπόφευκτα μειωμένη , τα οποία έχουν τη δυνατότητα ν' αναδείξουν τον πολιτισμό τους , την ιστορία τους , τις απόψεις τους αλλά και να επιδιώξουν πολιτιστικής μορφής συνεργασίες με άλλα κράτη.⁴⁵

Περαιτέρω, οι πολιτικές που υιοθετούνται από τα κράτη προκειμένου να ενισχύσουν την πολιτιστική τους διπλωματία, αποτελούν επίσης μια άσκηση θεμιτής ροής μέσω του πολιτισμού που αποσκοπεί στη

⁴²World Conference on Cultural Policies (MONDIACULT):final report, 1982 , UNESDOC , www.unesdoc.unesco.org/Ulis/cgi-bin/ulis/pl?catno=52505&gp=0&lin=1

⁴³CoE ,In from the margins , a contribution to the debate on Culture and Development in Europe. (Strasbourg : Council of Europe Publishing, 1997)

⁴⁴Χριστογιάννης Γ. , ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ,(2^η έκδοση, ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΛΛΗΝ», Αθήνα , 2006) σελ. 105

⁴⁵Νάσκου- Περγάκη Π. και Ζάικος Ν. , ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ , (Εκδόσεις Σάκκουλα , Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016) σελ 7

βελτίωση και την προβολή της εικόνας ενός κράτους το οποίο έχει να επιδείξει σημαντικά πολιτιστικά επιτεύγματα του παρελθόντος του , είτε καλλιτεχνικά και πολιτιστικά επιτεύγματα του παρόντος των οποίων η υιοθέτηση από άλλα κράτη θα έχει θετικά για τα τελευταία αποτελέσματα. Ακολούθως, στα πλαίσια μιας τέτοιας πολιτικής το κράτος θα μπορούσε να εντάξει ειδικούς στόχους λειτουργικού χαρακτήρα, που θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν συμφωνίες σε εμπορικό ή εκπαιδευτικό επίπεδο με άλλα κράτη , ειδικές ρυθμίσεις ώστε να διατηρούνται σχέσεις με την κοινότητα του εξωτερικού καθώς και την επιδίωξη να επιλύονται , όταν αυτό είναι εφικτό , διακρατικές διαφορές με παρεχόμενες πολιτιστικές υπηρεσίες ή διευκολύνσεις.⁴⁶

Σε κάθε περίπτωση, μια επιτυχημένη πολιτιστική πολιτική δεν μπορεί παρά να κομίζει οφέλη για το κράτος, ενώ η αποτυχία της φέρει συνακόλουθες ζημίες στην συνολική εξωτερική πολιτική. Δεν είναι τυχαίο ότι τα ισχυρά κράτη επενδύουν σε στρατηγικές πολιτιστικής και προβολής.⁴⁷

Χαρακτηριστικά παραδείγματα χωρών με επιτυχημένη πολιτιστική διπλωματία είναι η Γαλλία και η Μεγάλη Βρετανία. Η Γαλλία, όντας υπερδύναμη, τουλάχιστον μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αντιλήφθηκε πολύ νωρίς ότι θα μπορούσε να αποκομίσει οφέλη από τη προβολή του ένδοξου παρελθόντος της και ιδιαίτερα τη συμβολή της στις τέχνες καθώς και τον τρόπο ζωής των ανθρώπων της χώρας.

Η πολιτιστική πολιτική της προωθήθηκε μέσω κρατικών θεσμών και επίσημων κρατικών πολιτικών, από τα μέσα του 16^{ου} αιώνα δια μέσου

⁴⁶Νάσκου- Περράκη Π. και Ζάικος Ν. , *ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ* , (Εκδόσεις Σάκκουλα , Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016) σελ. 175

⁴⁷Ε. Τζουμάκα , *ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές Προοπτικές* , (Εκδόσεις Σιδέρης , Αθήνα , 2005) σελ. 113

του Υπουργείου Εξωτερικών με συστηματικό τρόπο και πέτυχε από τον 17^ο αιώνα η γαλλική γλώσσα ν' αποτελεί τη γλώσσα πρέσβευων, των τεχνών και των νόμων.⁴⁸ Η πολιτική αυτή ακολουθήθηκε συστηματικά και το 1959 συστήθηκε το Υπουργείο Πολιτιστικών Υποθέσεων που αποτέλεσε το πρώτο παράδειγμα κεντρικής πολιτιστικής διοίκησης παγκοσμίως και το οποίο προωθεί το γαλλικό πολιτισμό με ποικίλους τρόπους.⁴⁹

Η Πολιτιστική Διπλωματία της Μεγάλης Βρετανίας ακολουθεί έναν πιο φιλελεύθερο δρόμο και διαμορφώνεται κυριότερα από αποκεντρωμένους φορείς με σημαντικότερο όλων το Βρετανικό Συμβούλιο. Το τελευταίο είχε ως στόχο να κάνει το πνεύμα και τον τρόπο ζωής της Βρετανίας γνωστά στο εξωτερικό και να προβάλλει τη συνεισφορά των Βρετανών στα γράμματα, στις επιστήμες και στις τέχνες.⁵⁰

3.2 Ιστορικό πλαίσιο πολιτιστικής διπλωματίας

Η πολιτιστική διπλωματία μπορεί να έχει αναγνωριστεί και κατηγοριοποιηθεί τον τελευταίο αιώνα ως κλάδος της διπλωματίας, ωστόσο ο πολιτισμός χρησιμοποιείται ως μέσο άσκησης ήπιας ισχύος ακόμη από την αρχαιότητα. Ενδεικτικό, παράδειγμα αποτελεί ο Επιτάφιος του Θουκυδίδη στον οποίο αναφέρεται το μεγαλείο της Αθήνας καταγράφοντας και προβάλλοντας ως πλεονεκτήματα την πολιτισμική και πολιτιστική συγκρότηση καθώς και την άρτια ηθική που συναντώνται

⁴⁸Κοσμίδου Ζ. *Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΜΕΣΟ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ*, Διδακτορική διατριβή, (Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2000) σελ. 140

⁴⁹Κόνσολα Ντ., *Πολιτιστική ανάπτυξη και πολιτική*, (Παπαζήσης, Αθήνα, 2006) σελ.140

⁵⁰Κοσμίδου Ζ. *Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΜΕΣΟ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ*, Διδακτορική διατριβή, (Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2000) σελ. 136

σε μια πολιτεία που μπορεί να χαρακτηριστεί ως πρότυπο της κλασσικής εποχής. Στον Επιτάφιο παρατίθενται τ' ακόλουθα : «Έχουμε πολίτευμα που δεν αντιγράφει των άλλων τους νόμους, αλλά πιο πολύ είμαστε εμείς παράδειγμα σε μερικούς παρά μιμητές τους. Κι έχει τούτο το πολίτευμα το όνομα ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, γιατί δε διοικούν οι λίγοι, αλλά οι περισσότεροι. κι είναι όλοι οι πολίτες μπροστά στους νόμους ίσοι για τις ιδιωτικές τους διαφορές. για την προσωπική όμως ανάδειξη και τις τιμές, καταπώς ξεχωρίζει καθένας σε κάτι προτιμείται στα δημόσια αξιώματα, πιο πολύ γιατί είναι ικανός παρά γιατί τον ανάδειξε ο κλήρος. ούτε πάλι κάποιος, επειδή είναι φτωχός, κι ενώ μπορεί να κάμει κάτι καλό στην πολιτεία, εμποδίζεται απ'αυτήν την ασήμαντη κοινωνική του θέση. Κι όχι μονάχα στη δημόσια ζωή μας ζούμε ελεύθεροι, αλλά και στις καθημερινές μας σχέσεις είμαστε λυτρωμένοι από την καχυποψία μεταξύ μας και δεν θυμώνουμε με το γείτονά μας, αν κάτι καταπώς τον ευχαριστεί, ούτε παίρνουμε απέναντί του το ύφος του ενοχλημένου, πράγμα που μπορεί βέβαια να μην τον βλάπτει, σίγορα όμως τον στενοχωρεί. Κι ενώ στην ιδιωτική μας ζωή δεν ενοχλούμε ο ένας τον άλλο, στα δημόσια πράγματα δεν κάνουμε παρανομίες από εσωτερική προπάντων παρόρμηση, υπακούοντας στους κάθε φορά άρχοντες μας και στους νόμους, ιδιαίτερα σε κείνους απ'αυτούς που έχουν ψηφιστεί για την προστασία των αδικημένων και σ'όσους, αν κι άγραφοι, όμως φέρνουν ντροπή αναμφισβήτητη στους παραβάτες.»⁵¹ Επίσης , «Αγαπούμε το ωραίο στην απλότητα, αγαπούμε τα γράμματα χωρίς να καταντούμε μαλθακοί Τον πλούτο πιο πολύ τον έχουμε σαν ευκαιρία για έργα παρά σαν αφορμή για καυχησιές. τη φτώχεια του να παραδέχεται κανείς δεν είναι ντροπή. μεγαλύτερη ντροπή είναι να μην πασχίζει με τη δουλειά να γλιτώσει απ'αυτήν. Μπορούμε οι ίδιοι να φροντίζουμε για τις

⁵¹Θουκυδίδη , Επιτάφιος , παρ. 37

δικές μας υποθέσεις και μαζί για τις δημόσιες και μόλο που καθένας μας είναι απασχολημένος με τη δουλειά του, άλλος τούτη άλλος κείνη, δεν είμαστε γι' αυτό λιγότερο κατατοπισμένοι και στα πολιτικά. Γιατί μονάχοι εμείς αυτόν που δεν παίρνει καθόλου μέρος σ' αυτά τον θεωρούμε όχι φιλήσυχο, αλλά άχρηστο, κι εμείς οι ίδιοι ή κάνουμε ορθές σκέψεις και προτάσεις πάνω στις υποθέσεις της πολιτείας ή, τουλάχιστον, παίρνουμε σωστές αποφάσεις γι' αυτές, γιατί δε νομίζουμε πως τα λόγια βλάπτουν τα έργα, αλλά ότι πιο πολύ βλάπτει να μη διαφωτιστούμε πιο μπροστά με το λόγο για τα όσα πρέπει να κάνουμε. Γιατί και σε τούτο, αλήθεια, ξεχωρίζουμε, ώστε οι ίδιοι και πολύ τολμηροί να'μαστε και πολύ να συλλογιζόμαστε όσα θα επιχειρήσουμε . ως προς αυτό, στους άλλους η άγνοια φέρνει τόλμη απερίσκεπτη κι η γνώση δισταγμό.»⁵² Τέλος, «Συνοψίζοντας λέω ότι και η πόλη μας στο σύνολό της, είναι η παιδευτική εστία της Ελλάδας και καθένας από μας, ο ίδιος άντρας, έχω τη γνώμη πως θα μπορούσε, με την πιο μεγάλη άνεση και χάρη, να παρουσιάσει τον εαυτό του ολοκληρωμένο σε πάρα πολλές εκδηλώσεις της ζωής. Κι ότι αυτά που λέω δεν είναι καυχησιές για την περίπτωση, αλλά πραγματική αλήθεια, το φανερώνει η ίδια η δύναμη της πόλης μας που την αποχτήσαμε με αυτούς τους τρόπους ζωής. Γιατί μονάχη αυτή, από της τωρινές πόλεις, στη δοκιμασία αποδείχεται ανώτερη από τη φήμη της, και μονάχη αυτή, ούτε στους εχθρούς που ήρθαν εναντίον της δίνει αφορμή να αγανακτήσουν από ποιους κακοπαθούν, ούτε στους υπηκόους να παραπονεθούν ότι τάχα τους κυβερνούν ανάξιοι. Και επειδή παρουσιάσαμε τη δύναμή μας με μεγάλα σημάδια, κι όχι, αλήθεια, δίχως μάρτυρες, κι οι σύγχρονοι κι οι μεταγενέστεροι θα μας θαυμάζουν, χωρίς να'χουμε καθόλου ανάγκη ούτε από έναν Όμηρο για να μας υμνήσει, ούτε από κανέναν άλλο που με τα

⁵²Θουκυδίδη, Επιτάφιος, παρ. 40

λόγια του για μια στιγμή θα τέρψει, την ιδέα όμως που σχηματιζόταν για τα έργα μας θα'ρχόταν να τη ζημιώσει αργότερα η πραγματική αλήθεια. Εξαναγκάσαμε κάθε στεριά και θάλασσα να ανοίξει διάβα στην τόλμη μας και στήσαμε παντού μνημεία αθάνατα, μαζί για τις επιτυχίες και τις αποτυχίες μας. Για μια τέτοια λοιπόν πόλη κι αυτοί εδώ, έχοντας τη δίκαιη απαίτηση να μην τη στερηθούν, πολέμησαν γενναία και σκοτώθηκαν, κι από μας που μένουμε καθένας είναι φυσικό να θέλει να υποφέρει οτιδήποτε για χάρη της.»⁵³

Αναντίρρητα ,τόσο κατά τα ελληνιστικά χρόνια η κατάκτηση των εδαφών από τον Μέγα Αλέξανδρο που επέτρεψε την εντονότερη αλληλεπίδραση των Ελλήνων με τους λαούς των κτήσεων, αλλά και στα Ρωμαϊκά χρόνια που ακολούθησαν και ο πολιτισμός υπήρξε ο «κατακτητής» μετά τη δύναμη των όπλων. Αν το πολιτιστικό πρότυπο που προέβαλαν αυτοί οι πολιτισμοί δεν ήταν τόσο ισχυρό ώστε να καταφέρει να αποτελεί ένα μέσο ήπιας επιβολής ισχύος, ίσως και αυτό να αποτελούσε ένα αίτιο ταχύτερης κατάρρευσης αυτών των αυτοκρατοριών.

Η βυζαντινή διπλωματία που χαρακτηριζόταν ταυτόχρονα από συντηρητισμό , ευελιξία και οξυδέρκεια συνέτεινε στην παράταση του βίου της αυτοκρατορίας ακριβώς εξαιτίας της πολιτισμικής της ακτινοβολίας ακόμη και σε περιόδους που η στρατιωτική και οικονομική ισχύς της ήταν αποδυναμωμένες, καθώς προσπαθούσε ν' αποφύγει δαπανηρούς πολέμους μετερχόμενη στρατηγικές που εμπειρείχαν ευέλικτους διπλωματικούς χειρισμούς, όπως ήταν η προώθηση του

⁵³Θουκυδίδη , Επιτάφιος παρ. 41

εμπορίου, των βυζαντινών ιδεών, του πολιτισμού, η οργάνωση ιεραποστολών και ο εκχριστιανισμός των γειτονικών λαών.⁵⁴

Ακολουθώντας κατά τη σύγχρονη εποχή οι χαρακτηριστικότερες περιπτώσεις πολιτισμικής διείσδυσης και διάδοσης έγινε αφενός κατά τη διάρκεια της αποικιοκρατίας ειδικότερα όσον αφορά τη Γαλλία και την Μεγάλη Βρετανία καθώς και κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου καθώς η υιοθέτηση συγκεκριμένης ιδεολογίας ήταν συνυφασμένη με άσκηση συγκεκριμένης πολιτικής τόσο εσωτερικής, όσο και εξωτερικής καθώς και με τον πολύ συγκεκριμένο τρόπο ζωής ολόκληρων λαών. Επίσης, είναι ίσως η πιο χαρακτηριστική περίπτωση στην ιστορία κατά την οποία παρότι ο στόχος υπήρξε κατά βάση η μεγιστοποίηση της ισχύος και της οικονομικής εκμετάλλευσης των αποικιών, ωστόσο παρατηρήθηκε συνακόλουθη, αναπόφευκτη εξαγωγή και προώθηση ιδεολογίας από τους αποικιοκράτες στις αποικίες και στις σφαίρες επιρροής.⁵⁵

Ο πολιτισμός, πλέον και το ψήφισμα της Γενική Συνέλευσης του ΟΗΕ σχετικά τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης το 2015, μετατρέπεται σε θεμελιώδη βάση για την οικονομική και την κοινωνική ανάπτυξη καθώς και για την περιβαλλοντική αειφορία και καθίσταται απαραίτητη προϋπόθεση για την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ανάπτυξης.⁵⁶ Ειδικά, σε μια εποχή που η διαμόρφωση της παγκόσμιας αγοράς και η ανάπτυξη της τεχνολογίας καθιστούν εύκολη και συνεχή την επαφή

⁵⁴Χρυσός Ε., *Η Βυζαντινή διπλωματία. Αρχές και μέθοδοι*, (Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005) σελ. 58

⁵⁵Κοσμίδου Ζ. *Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΜΕΣΟ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ*, Διδακτορική διατριβή, (Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2000) σελ. 152

⁵⁶Νάσκου-Περράκη Π. και Ζάικος Ν., *ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ*, (Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016) σελ. 173

ανάμεσα σε άτομα όλων των πολιτισμών , που είναι πλεονέκτημα καθώς μπορεί να επιφέρει καλύτερη κατανόηση και μειονέκτημα ταυτόχρονα καθώς μπορεί να προκαλέσει περισσότερες τριβές.⁵⁷

3.3 Η σύγκρουση των πολιτισμών

Αξίζουν ιδιαίτερης μνείας τα δύο άρθρα που δημοσιεύτηκαν με το τέλος του ψυχρού πολέμου των Francis Fukuyama και Samuel Huntington. Ο Fukuyama το 1989 στο άρθρο του «Το τέλος της Ιστορίας» υποστήριξε πως ο φιλελεύθερος καπιταλισμός είχε αναδειχθεί αδιαμφισβήτητος νικητής σε κοινωνικό , ιδεολογικό και οικονομικό επίπεδο στη μάχη μεταξύ δυτικού πολιτισμού και μαρξισμού με συνέπεια την εξάλειψη των δομικών συγκρούσεων στο μέλλον. Ασφαλώς οι συνεχιζόμενοι πόλεμοι , ακόμη και με το προκάλυμμά της ανθρωπιστικής επέμβασης και ασφαλώς τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου κατέδειξαν τον ουτοπικό χαρακτήρα της θεωρίας του Fukuyama.⁵⁸

Ο Huntington δημοσίευσε τη θεωρία του «Η σύγκρουση των πολιτισμών» το 1993 στην οποία υποστήριζε ότι οι πολιτισμοί είναι αυτοί οι οποίοι έχουν κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση της νέας παγκόσμιας τάξης καθώς και στις συγκρούσεις που θα ξεσπούσαν στο μέλλον. Κατά τον Huntington υπάρχουν επτά η οκτώ πολιτισμικές ομάδες παγκοσμίως. Ειδικότερα, οι ομάδες αυτές χωρίζονται κυρίως με θρησκευτικά κριτήρια και είναι η δυτική , η ισλαμική , η σλαβορθόδοξη, η λατινοαμερικάνικη, η ινδουιστική, η κομφουκιανή, η ιαπωνική και πιθανώς η αφρικανική, οι οποίες προσιδιάζουν τεκτονικών πλακών και θα προκαλούν συγκρούσεις όπου υπάρχει ρήγμα και συναντώνται.

⁵⁷Κοσμίδου Ζ. Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΜΕΣΟ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ, Διδακτορική διατριβή, (Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα , 2000) σελ. 44

⁵⁸Fukuyama F., *The End of History* ,(The National Interest, No. 16 , 1989) σελ. 3-18

Αξίζει να σημειωθεί ότι κατατάσσει την Ελλάδα στον σλαβορθόδοξο πολιτισμό , αν και αναγνωρίζει ότι ο κλασικός ελληνισμός μαζί με τον ρωμαϊκό και την εβραϊκή θρησκεία συνιστούν τους πυλώνες του σύγχρονου πολιτισμού.

Ανάμεσα στ' άλλα καταλήγει στο συμπέρασμα πως η Δύση κινδυνεύει από τους αντίπαλους πολιτισμούς , με εξαίρεση τους Ιάπωνες, οι οποίοι λειτουργούν με χαμηλούς οικονομικούς δείκτες , αλλά και πληθαίνουν με γρήγορο ρυθμό. Ο κίνδυνος έγκειται σε συμμαχία «κομφουκιανισμού και ισλαμισμού» , η οποία βασίζεται σε όπλα μαζικής καταστροφής για να έχει τη δυνατότητα ν' απειλήσει τη Δύση. Η τελευταία πρέπει να διαφυλάξει την ενότητα και τον πολιτισμό της προστατευόμενη από το ΝΑΤΟ και χωρίς απαραίτητα να κυριαρχούν οι ΗΠΑ.

Η θεωρία αυτή επανήλθε στο προσκήνιο μετά την 11^η Σεπτεμβρίου αν και ο Huntington δεν θεώρησε τα γεγονότα αυτά ως εκπλήρωση της θεωρίας του , αλλά ως διαστροφή της έκφρασης του Ισλάμ. Ωστόσο , οι πολιτικές των ΗΠΑ και Μ. Βρετανίας έλαβαν σοβαρά υπόψη τους την παραπάνω θεωρία σε αντίθεση με τη Γαλλία που δείχνει να προκρίνει την πολιτική της αλληλεγγύης.⁵⁹

3.4 Φορείς άσκησης πολιτιστικής διπλωματίας

3.4.1 Διμερής Διπλωματία

Ο βασικότερος φορέας άσκησης της πολιτιστικής διπλωματίας , όπως και όλων των μορφών της διπλωματίας , εν γένει είναι το κράτος. Ο

⁵⁹Χριστογιάννης Γ. , *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ* , (2^η έκδοση, ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΛΛΗΝ», Αθήνα , 2006) σελ. 70

τρόπος με τον οποίο ασκεί τη σχετική πολιτική εξαρτάται από το πολιτειακό καθεστώς του κράτους και τη δομή που έχει ορίσει για τις σχετικές υπηρεσίες. Ασφαλώς , η υπηρεσία που είναι επιφορτισμένη να χαράξει την πολιτιστική πολιτική είναι το Υπουργείο Εξωτερικών το οποίο επικουρείται κατά περίπτωση από το διαπιστευμένο διπλωματικό προσωπικό που βρίσκεται σε άλλα κράτη ή σε διεθνείς οργανισμούς. Περαιτέρω , υπάρχουν συνήθως αρκετοί πολιτιστικοί θεσμοί που δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό με κύριο στόχο την προβολή των διάφορων εκφάνσεων του πολιτισμού μιας χώρας όπως είναι η εκπαίδευση , η γλώσσα , τα αρχαιολογικά μνημεία , ο τουρισμός , η λογοτεχνική παράδοση και άλλα. Χαρακτηριστικά και ιδιαίτερα δραστήρια παραδείγματα τέτοιων οργανισμών είναι το Ίδρυμα Ελληνικού Πολιτισμού , το Βρετανικό Συμβούλιο και το Γαλλικό Ινστιτούτο.⁶⁰

3.4.2 Πολυμερής Διπλωματία

Φορείς πολιτιστικής πολιτικής διπλωματίας πέρα των κρατών είναι και οι διεθνείς οργανισμοί. Ιδιαίτερης μνείας αξίζει , στο παρόν κεφάλαιο, η δράση του Συμβουλίου της Ευρώπης και της UNESCO. Η δράσεις της ΕΕ σχετικά με τον πολιτισμό και την πολιτιστική διπλωματία αναλύεται με λεπτομέρειες στο οικείο κεφάλαιο.

Η πολιτιστική διπλωματία μπορεί ν' ασκηθεί διμερώς ή και πολυμερώς. Η διμερής διπλωματία αφορά την εξαγωγή πολιτιστικών προτύπων από ένα κράτος σε ένα ή σε κάποια άλλα και το καλύτερο

⁶⁰Νάσκου- Περγάκη Π. και Ζάικος Ν. , ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ , (Εκδόσεις Σάκκουλα , Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016) σελ 176

παράδειγμα οργανωμένης διμερούς πολιτιστικής διπλωματίας μπορεί να το δώσει η Γαλλία.

Η πολυμερής διπλωματία ασκείται μέσω των διεθνών οργανισμών και γνώρισε ουσιαστική ανάπτυξη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο όταν και ιδρύθηκαν οι περισσότεροι από τους οργανισμούς που ασχολούνται με πολιτιστικά θέματα. Σημαντική υπήρξε η παρέμβαση τους τόσο ως προς τη διάδοση και προστασία πολιτιστικών αγαθών , όσο και ως προς την αντιμετώπιση πολιτιστικών ζητημάτων που ανακύπτουν , αλλά και να προωθήσουν την πολιτιστική ποικιλότητα. Οι οργανισμοί που παρουσιάζουν την μεγαλύτερη δραστηριότητα σε πολιτιστικά ζητήματα είναι η UNESCO και το Συμβούλιο της Ευρώπης είτε μέσω εξειδικευμένων προγραμμάτων , είτε μέσω συμβάσεων.

α) UNESCO⁶¹

Η UNESCO ιδρύθηκε στις 16 Νοεμβρίου 1945 με κύριο στόχο , σύμφωνα με την ιδρυτική της πράξη , να οικοδομήσει την ειρήνη στο πνεύμα των ανθρώπων, να συνεισφέρει στην ειρήνη και την ασφάλεια προωθώντας , μέσω της εκπαίδευσης , τον πολιτισμό και τη συνεργασία ανάμεσα στα έθνη για να εξασφαλισθεί ο οικουμενικός σεβασμός της δικαιοσύνης και των κανόνων δικαίου. ⁶²Είναι οργανισμός του ΟΗΕ όμως με εξειδικευμένο αντικείμενο , αλλά και νομική αυτοτέλεια , αφού έχει δικά της όργανα.⁶³ Ειδικότερα , τα όργανα της UNESCO είναι 3 , η Γενική της Συνέλευση , το Εκτελεστικό Συμβούλιο και η Γραμματεία.

⁶¹United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation δηλαδή Εκπαιδευτικός ,Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών

⁶²Χριστογιάννης Γ. , *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ* , (2^η έκδοση, ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΛΛΗΝ», Αθήνα , 2006) σελ. 137

⁶³Ε. Τζουμάκα , *ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές Προοπτικές* , (Εκδόσεις Σιδέρης , Αθήνα , 2005) σελ. 142

Η Γενική Συνέλευση είναι το ανώτατο όργανο της και αποτελείται από τους αντιπροσώπους κρατών- μελών , τα οποία συνεδριάζουν κάθε δύο χρόνια και στα οποία μπορούν να συμμετέχουν πέραν των χωρών μελών , συνδεδεμένα μέλη , παρατηρητές , διακυβερνητικές οργανώσεις και ΜΚΟ. Ως ανώτατο όργανο είναι αυτό που αποφασίζει σχετικά με τις πολιτικές και τις κατευθυντήριες γραμμές που θ' ακολουθήσει ο οργανισμός.

Το Εκτελεστικό Συμβούλιο είναι αυτό που επιβλέπει την εκτέλεση των προγραμμάτων του οργανισμού , εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση και αποτελείται από 58 κράτη μέλη. Η Γενική Γραμματεία διασφαλίζει και επιβλέπει την κανονική και εύρυθμη λειτουργία του Οργανισμού. Τα κύρια πεδία δράσης της UNESCO είναι η Εκπαίδευση , οι Φυσικές και κοινωνικές επιστήμες , η επικοινωνία και η πληροφόρηση και φυσικά ο Πολιτισμός.

Οι δράσεις της UNESCO σχετικά με τον πολιτισμό έχουν κυρίως δύο άξονες , την πολιτιστική ανάπτυξη και την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.⁶⁴ Τα κράτη από την πλευρά τους με την συμμετοχή τους στον οργανισμό επιτυγχάνουν επίσης την άσκηση «ήπιας ισχύος» αφού η προβολή των πολιτιστικών επιτευγμάτων τους προωθεί παράλληλα τη δημόσια εικόνα τους.⁶⁵

Όσον αφορά την προώθηση της πολιτιστικής ανάπτυξης, η UNESCO έχει θέσει μια σειρά βασικών αρχών σχετικά με την πολιτιστική πολιτική και τη διπλωματία. Επίσης , προβαίνει στη διεξαγωγή σχετικών ερευνών , διεξάγει και οργανώνει συνέδρια και διασκέψεις και παρέχει

⁶⁴Χριστογιάννης Γ. , *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ* , (2^η έκδοση, ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΛΛΗΝ», Αθήνα , 2006) σελ. 140

⁶⁵Νάσκου- Περγάκη Π. και Ζάικος Ν. , *ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ* , (Εκδόσεις Σάκκουλα , Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016) σελ. 186

τεχνογνωσία και οικονομική ενίσχυση στα κράτη προκειμένου να προχωρήσουν στην οργάνωση πολιτιστικών προγραμμάτων. Πραγματοποιήθηκαν και σχετικές συσκέψεις και τα κράτη μέλη με την υιοθέτηση της *Οικουμενικής Διακήρυξης για την πολιτιστική Διαφορετικότητα ή Ποικιλότητα ή Πολυμορφία* επαναβεβαίωσαν την προσήλωση στην ανάγκη προώθησης της πολιτιστικής ποικιλότητας ως απαραίτητης βάσης για την ανθρώπινη ανάπτυξη.

Η πολιτική της σχετικά με τον δεύτερο άξονα δηλαδή την πολιτιστική κληρονομιά προσπαθεί να εκπληρώσει τον σκοπό που περιγράφεται στην ιδρυτική της συνθήκη και αφορά στην διατήρηση , αύξηση και διάδοση της γνώσης , προωθώντας την συντήρηση της παγκόσμιας κληρονομιάς σε βιβλία , έργα τέχνης, μνημεία, ιστορικού ή επιστημονικού ενδιαφέροντος και συστήνοντας στους ενδιαφερόμενους λαούς τις αναγκαίες διεθνείς συμβάσεις. Προκειμένου να επιτευχθούν οι σκοποί που τέθηκαν παραπάνω ανέπτυξε πολυεπίπεδη δράση η οποία περιλάμβανε και τη σύναψη συμβάσεων , οι οποίες ανάμεσα στ' άλλα έθεσαν παγκοσμίως το νομικό πλαίσιο που αφορά στην προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Ξεχωριστή θέση έχει η Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς που υπογράφηκε στο Παρίσι το 1972 καθώς αποτελεί τη σημαντικότερη προσπάθεια της πολυμερούς πολιτιστικής διπλωματίας για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο μεγάλος αριθμός των συμβαλλομένων μερών κατοχύρωσε θεσμικά την πολιτιστική διπλωματία σχετικά με ζητήματα προστασίας της παγκόσμιας κληρονομιάς η οποία ασκούνταν και μέσω της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς που ιδρύθηκε από τη Σύμβαση ως όργανο επίβλεψης της εφαρμογής των κανονισμών της Σύμβασης καθώς και ως

όργανο εγγραφής, προστασίας και χρηματοδότησης τοποθεσιών που μπορούν να συμπεριληφθούν στον κατάλογο παγκόσμιας κληρονομιάς.⁶⁶ Είναι χρήσιμο να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι για κάθε Σύμβαση τέτοιου είδους δημιουργείται μια Επιτροπή επίβλεψης της οποίας οι οδηγίες παρότι δεν είναι δεσμευτικά κείμενα , ωστόσο λειτουργούν ως *οιονεί δευτερογενές δίκαιο* καθώς τα συμβαλλόμενα μέρη δεν μπορούν να τις παραβιάσουν. Αναντίρρητα , η δεσμευτικότητα που τα συμβαλλόμενα μέρη αποδέχονται απορρέει από αυτές τις οδηγίες και αποτελεί θεμελιώδες βήμα για τα πολιτιστικά ζητήματα.⁶⁷

Περαιτέρω , μια ιδιαίτερα σημαντική συμβολή της UNESCO είναι η προώθηση του διαλόγου των πολιτισμών, καθώς η ελευθερία της πολιτιστικής δημιουργίας και έκφρασης αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους της. Ο διαπολιτισμικός αυτός διάλογος είναι θεμελιώδους σημασίας στις διεθνείς σχέσεις για να εξαλειφθεί σταδιακά η εγγενής συγκρουσιακή σχέση ανάμεσα στις διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες και να εδραιωθεί μια ανεκτικότητα ανάμεσα τους. Ανάμεσα στις δράσεις που αναλαμβάνει η UNESCO προς αυτή την κατεύθυνση περιλαμβάνεται η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων , διασκέψεων , σεμιναρίων με σημαντικότερη τη *Διακήρυξη της Διεθνούς Διάσκεψης για τον Διάλογο των Πολιτισμών* που έλαβε χώρα στην Ινδία το 2003.⁶⁸

β) Συμβούλιο της Ευρώπης

Το ΣτΕ ιδρύθηκε το 1949 και ήταν ο πρώτος πολιτικός οργανισμός που ιδρύθηκε στην Ευρωπαϊκή ήπειρο και ο μεγαλύτερος αριθμώντας

⁶⁶Χριστογιάννης Γ. , *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ* , (2^η έκδοση, ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΛΛΗΝ», Αθήνα , 2006) σελ. 144

⁶⁷Νάσκου- Περγράκη Π. και Ζάικος Ν. , *ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ* , (Εκδόσεις Σάκκουλα , Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016) σελ 187

⁶⁸Χριστογιάννης Γ. , *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ* , (2^η έκδοση, ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΛΛΗΝ», Αθήνα , 2006) σελ. 146

πλέον 46 χώρες μέλη και έχοντας ιδιαίτερα διευρυμένο πεδίο δράσης. Το μεγαλύτερο του επίτευγμα είναι η υπογραφή της *Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα* και η συγκρότηση του ΕΔΑΔ.⁶⁹ Το οποίο ως κείμενο αποτέλεσε υπόδειγμα παγκοσμίως και για άλλα νομικά κείμενα διεθνούς προστασίας.⁷⁰ Τα τελευταία χρόνια έχει υποχωρήσει ο πολιτικός του ρόλος εξαιτίας και της διεύρυνσης της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, αλλά ο πολιτιστικός του ρόλος ενισχύεται συνεχώς.

Σχετικά με τον πολιτισμό φαίνεται να ρίχνει το βάρος του στη διακρατική πολιτιστική συνεργασία τόσο σε εθνικό όσο και σε διακρατικό επίπεδο, επίσης εφαρμόζει πολιτικές για την προστασία και την προβολή της ευρωπαϊκής πολιτιστικής ταυτότητας, της κληρονομιάς και δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην πολιτιστική πολυμορφία που συναντάται στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Επίσης, προωθεί την πολιτιστική ανάπτυξη μέσω της πολιτιστικής δημοκρατίας, αλλά και της διαρκούς εκπαίδευσης.⁷¹

Προκειμένου να επιτύχει τους σκοπούς που έχει θέσει διοργανώνει συνέδρια, διασκέψεις και σεμινάρια ως πρόδρομους για την υπογραφή Συμβάσεων, Διακηρύξεων καθώς και Συστάσεων. Διαθέτει 3 όργανα στα οποία συζητώνται και αποφασίζονται οι πολιτικές που θα ακολουθηθούν, η Επιτροπή Πολιτισμού και Εκπαίδευσης, τα Τμήματα Πολιτιστικής Πολιτικής και Δράσης και Πολιτιστικής Κληρονομιάς και σημαντικότερο όλων είναι το Συμβούλιο Πολιτιστικής Συνεργασίας.

Η πρώτη πολιτιστική σύμβαση της οποίας την υπογραφή πέτυχε το ΣτΕ ήταν η Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Σύμβαση το 1954 στο Παρίσι και ήταν

⁶⁹Ε. Τζουμάκα, *ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές Προοπτικές*, (Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2005) σελ. 150

⁷⁰Χριστογιάννης Γ., *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ*, (2^η έκδοση, ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΛΛΗΝ», Αθήνα, 2006) σελ. 163

⁷¹Ε. Τζουμάκα, *ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές Προοπτικές*, (Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2005) σελ. 150

ιδιαίτερης σημαντικότητας καθώς έθεσε το νομικό πλαίσιο για της παρέμβαση του ΣτΕ σε πολιτιστικά ζητήματα.⁷² Ειδικότερα , το άρθρο 5 της Σύμβασης προβλέπει την υποχρέωση των συμβαλλομένων μερών να αντιμετωπίζουν τα ευρωπαϊκά αντικείμενα πολιτιστικής αξίας που τυχαίνουν υπό το έλεγχο ως κομμάτι της κοινής ευρύτερης πολιτιστικής κληρονομιάς της ηπείρου και γι' αυτό να λαμβάνουν ειδική μέριμνα για την προστασία τους.

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου σε 3 συνόδους που έλαβαν χώρα το 1993, το 1997 , το 2005 στις Βιέννη , Στρασβούργο και Βαρσοβία αντίστοιχα επαναβεβαιώθηκε και τέθηκε με λεπτομέρειες η πανευρωπαϊκή πολιτιστική στρατηγική του ΣτΕ.⁷³

ε) Άλλοι οργανισμοί

Τις τελευταίες δεκαετίες και άλλοι διεθνείς οργανισμοί έχουν λάβει πολιτιστική δράση , ενδεικτικά αναφέρονται η **Παγκόσμια Οργάνωση Πνευματικής Ιδιοκτησίας** η οποία έχει άμεση συνάφεια με ένα κομμάτι του πολιτισμού όπως προδίδει και το όνομα της .

Επίσης, ο **Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη**, παρόλο που το αντικείμενο αφορά κυρίως την προαγωγή της ασφάλειας, των δημοκρατικών θεσμών , των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της οικονομικής ελευθερίας, ωστόσο προσπαθεί να επιτύχει τους παραπάνω στόχους και μέσω του πολιτισμού. Επίσης, ακόμη και η Τελική Πράξη του Ελσίνκι προβλέπει την διευκόλυνση της συνεργασίας των κρατών όσον αφορά τον πολιτισμό. Τέλος ,τα κράτη

⁷²Ε. Τζουμάκα , ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές Προοπτικές , (Εκδόσεις Σιδέρης , Αθήνα , 2005) σελ. 150

⁷³Νάσκου- Περγράκη Π. και Ζάικος Ν. , ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ , (Εκδόσεις Σάκκουλα , Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016) σελ. 179

μέλη ανέλαβαν την υποχρέωση να συνεργάζονται στενά για την προστασία της αρχαιολογικής ιδιοκτησίας καθώς επίσης και της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Τέλος, και η Παγκόσμια Τράπεζα ασχολείται σε ένα βαθμό με τον πολιτισμό αφού χρηματοδοτεί κάποια πολιτιστικά προβλήματα κατά καιρούς.⁷⁴

3.5 Είδη πολιτιστικής διπλωματίας

Όπως ο πολιτισμός μπορεί να περιλαμβάνει ένα πολύ ευρύ πλέγμα δραστηριοτήτων και τομέων ανάλογα και με αυτά που κάθε χώρα θεωρεί ως πολιτιστικά αγαθά, αντιστοίχως και τα πεδία στα οποία μπορεί να ασκηθεί η πολιτιστική διπλωματία συναντώνται με την ίδια ευρύτητα. Προκειμένου να γίνουν αντιληπτά αυτά που ορίζονται ως είδη πολιτιστικής διπλωματίας θα παρατεθούν κάποια ενδεικτικά παραδείγματα.

Ένα πρώτο παράδειγμα είναι η **Εκπαιδευτική Διπλωματία** η οποία συνίσταται στη δημιουργία συνεργειών ανάμεσα στον πολιτισμό, την εκπαίδευση και την οικονομία με απώτερο στόχο την προσέλκυση κοινού από το εξωτερικό το οποίο θα επιλέξει μια χώρα για να φοιτήσει στα εκπαιδευτικά ή και πολιτιστικά της ιδρύματα. Με τον τρόπο αυτό αξιοποιούνται εκπαιδευτικές υποδομές, προβάλλονται ως τοποθεσίες ιδιαίτερου ενδιαφέροντος και ασφαλώς επιτυγχάνεται ένα πολύ μεγάλο οικονομικό όφελος για τη χώρα υποδοχής, τόσο σε επίπεδο κράτους, όσο και σε επίπεδο ιδιωτών. Το καλύτερο ίσως παράδειγμα χώρας που έχει

⁷⁴Χριστογιάννης Γ., *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ*, (2^η έκδοση, ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΛΛΗΝ», Αθήνα, 2006) σελ. 169

προωθήσει αποτελεσματικά την εκπαιδευτική της διπλωματία είναι η Μεγάλη Βρετανία.

Το Βρετανικό Συμβούλιο που αποτελεί τον οργανισμό προώθησης της εκπαιδευτικής διπλωματίας της Μεγάλης Βρετανίας προσφέρει υποτροφίες για σπουδές στη Μεγάλη Βρετανία και χορηγεί τις εκπαιδευτικές ανταλλαγές μεταξύ σημαντικών ιδρυμάτων παγκοσμίως. Αντίστοιχα το ίδρυμα Fulbright προωθεί την αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπων, εθνών και κυβερνήσεων με απώτερο σκοπό την ενίσχυση της ήπιας ισχύος των ΗΠΑ στο εξωτερικό. Πολλά εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά τον κόσμο ακολουθούν το παράδειγμα τους προκειμένου να καταστήσουν εαυτούς ως παγκόσμια ιδρύματα, με απώτερους σκοπούς την προσέλκυση φοιτητών και άρα το οικονομικό κέρδος καθώς και την υψηλότερη αξιολόγηση στην παγκόσμια εκπαιδευτική λίστα.⁷⁵

Μια ακόμη μορφή πολιτιστικής διπλωματίας είναι και η Εκκλησιαστική Διπλωματία, η οποία συνίσταται στον διαθρησκευτικό διάλογο με απώτερο σκοπό τη γεφύρωση των διαφορών μεταξύ των χωρών, καθώς και την αντιμετώπιση του θρησκευτικού εξτρεμισμού για να ενισχυθεί η θρησκευτική συνεργασία, η ειρήνη και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παρότι η θρησκευτική διπλωματία είχε υπαναχωρήσει κατά κάποιο τρόπο τον 20ο αιώνα, τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου την επανέφεραν δυναμικά στο προσκήνιο.⁷⁶

⁷⁵Peterson McGill Patti, *Diplomacy and Education :A Changing Global Landscape*, international Higher Education 75, 2014, σελ. 3

⁷⁶Ritto Luis, *Diplomacy and its Practice vs Religious Diplomacy and Dialogue*, πηγή : www.diplomatmagazine.nl/2014/11/02/diplomacy-practice-vs-religious-diplomacy-dialogue/

Η Τουριστική Διπλωματία συνίσταται στην προώθηση του τουρισμού ως μέσου γνωριμίας και κατανόησης άλλων κρατών και μέσω αυτής της γνώσης , της προώθησης της ειρήνης. Περαιτέρω , τα κράτη επιδιώκουν της προσέλκυση των τουριστών μέσω της τουριστικής διπλωματίας , οι οποίοι ανεπίσημα μεν , γίνονται διαμορφωτές της εικόνας ενός κράτους στο εξωτερικό , οπότε μια επιτυχημένη τουριστική διπλωματία , συνιστά θετική εικόνα για τη χώρα στο εξωτερικό.⁷⁷

Περαιτέρω η Αρχαιολογική Διπλωματία ή και Διπλωματία της Κληρονομιάς συνίσταται στην προβολή των μνημείων και των αρχαιολογικών χώρων ενός κράτους με σκοπό την προσέλκυση επισκεπτών , την αμοιβαία κατανόηση των πολιτισμών , την κατανόηση της προέλευσης του κάθε πολιτισμού και της εξέλιξης των σύγχρονων κοινωνιών.⁷⁸Τέλος, η Οικολογική Διπλωματία ή Περιβαλλοντική Διπλωματία αφορά στη σχέση που δημιουργούν δύο ή περισσότερα κράτη προκειμένου να ανταλλάσσουν ιδέες σχετικά με το περιβάλλον και τις τεχνολογίες που μπορούν να εφαρμοστούν για τη βελτίωση και την προστασία του περιβάλλοντος τόσο των εμπλεκόμενων χωρών όσο και παγκοσμίως.⁷⁹

3.6 Δημόσια Διπλωματία

Πέρα από την πολιτιστική διπλωματία που προωθείται , προωθείται και ένα νέο είδος διπλωματίας κυρίως από τις ΗΠΑ και την Βρετανία. Αν και ο όρος δημόσια διπλωματία έχει εμφανιστεί στις ΗΠΑ

⁷⁷Carbone Fabio ,*International tourism and cultural diplomacy : A new conceptual approach towards global mutual understanding and peace through tourism*, 65 Tourism 1 , 2017 σελ. 61-74

⁷⁸Carbone Fabio ,*International tourism and cultural diplomacy : A new conceptual approach towards global mutual understanding and peace through tourism*, 65 Tourism 1 , 2017 σελ. 61-74

⁷⁹Tayedi Sobhan, Moosavi Seyed, Poor hashemi Seyed , *Environmental Diplomacy : A Framework for Growth of International Interaction and Cooperation for Achievement of Global Peace*, 9 Journal of Politics and Law 9 , 2016 σελ. 150-155

από τη δεκαετία του ' 60 , προωθήθηκε περισσότερο με την αρχή του 21^{ου} αιώνα και αφορά στην σύσφιξη των σχέσεων των κοινωνιών των πολιτών μέσω βελτιωμένων διαύλων επικοινωνίας των πολιτών σε πολιτιστικό και εκπαιδευτικό επίπεδο χωρίς να έχουν παρεμβληθεί κανενός είδους κρατικές υπηρεσίες. Ο αγγλικός όρος «public diplomacy» μπορεί να αποδοθεί στα ελληνικά ως «δημόσια διπλωματία», «ανοικτή διπλωματία» ή και «διπλωματία των πολιτών». Είναι προφανές ότι το διαδίκτυο και η γενικότερη βελτίωση των επικοινωνιών καθώς και η αύξηση των κρατών με δημοκρατικά πολιτεύματα έχουν καταστήσει πολύ πιο πρόσφορη την ανάπτυξη αυτού του είδους της διπλωματίας, ειδικά και μέσω των πολλαπλών ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε τέτοιο βαθμό και αριθμό⁸⁰ ώστε να αποτελούν πλέον εργαλεία άσκησης και εφαρμογής της διπλωματίας.

Η Δημόσια Διπλωματία συνδέεται με την επικοινωνία της ηγεσίας με το λαό της και την αποτελεσματική άσκηση επιρροής της καθώς και με τον τρόπο με τον οποίο η τελευταία θέλει να προσλαμβάνεται το κράτος τόσο από τους πολίτες του όσο και από το εξωτερικό. Ο κύριος στόχος της δημόσιας διπλωματίας που ασκεί η ηγεσία δεν είναι η ριζική αλλαγή των σκέψεων και των αντιλήψεων των ανθρώπων , αλλά η πρόβλεψη και η αποτελεσματική διαχείριση της αντίδρασης τους. Επίσης, η Δημόσια Διπλωματία χρησιμοποιεί συγκεκριμένα μέσα για να επηρεάσει προς την επιθυμητή κατεύθυνση. Σε κάθε περίπτωση κρίσιμο στοιχείο για την αποτελεσματική επιρροή και για την κωδικοποίηση και αποκωδικοποίηση ενός μηνύματος είναι οι αξίες ενός έθνους, η σωστή ιεράρχηση τους και η αξιοπιστία.

⁸⁰Ε. Τζουμάκα , ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές Προοπτικές , (Εκδόσεις Σιδέρης , Αθήνα , 2005) σελ. 116

Εύλογα ίσως , παραπέμπει ως δράση σε μια μορφή προπαγάνδας ή ψυχολογικών επιχειρήσεων αλλά δεν πρόκειται για κάτι τέτοιο , καθώς στόχος είναι ν' αποκομίσει όφελος τόσο η πλευρά που μεταδίδει το μήνυμα όσο και ο αποδέκτης, μέσω μιας αμφίδρομης , αλλά όχι άμεσης επικοινωνίας και προσιδιάζει με την αυθόρμητη ανάπτυξη διαπολιτισμικών σχέσεων. Για την επιτυχία του εγχειρήματος καθοριστική είναι η επιλογή του ακροατηρίου καθώς και ο συνδυασμός στρατηγικής και γεωγραφικής στοχοθεσίας.

Ειδικότερα , ως προς τις εξωτερικές σχέσεις ο σκοπός της δημόσιας διπλωματίας είναι η καλύτερη επικοινωνία μεταξύ των συναλλασσόμενων κρατών και των πολιτών τους έτσι ώστε να καθίσταται δυνατή η βελτίωση και η σύσφιξη των σχέσεων τους.⁸¹

Τελικά , δεν υπάρχει συγκεκριμένος ορισμός , αλλά μπορεί να ειπωθεί ότι πρόκειται για μια διαχρονική πρακτική προσπάθειας επηρεασμού των αντιλήψεων και παρουσιάζεται ως ένας νέος τρόπος προσέγγισης της εξωτερικής πολιτικής και της κρατικής διπλωματίας που βασίζεται στη πειθώ, στο διάλογο, τη δικτύωση, τη διαπραγμάτευση, όπου η πληροφορία καθίσταται ένας στρατηγικός εξισορροπιστής που μπορεί να προσφέρει συγκριτικό πλεονέκτημα σε αυτόν που θα την χειριστεί ορθά.⁸²

⁸¹Κοσμίδου Ζ. Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΜΕΣΟ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ, Διδακτορική διατριβή,(Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα , 2000) σελ.79

⁸²Παπαχρήστου Ε., Δημόσια διπλωματία Νέο επιστημονικό πεδίο , (ΕΙΔΩΛΑ ΚΡΑΤΩΝ , 2009) σελ . 99-107

3.7 Η χώρα ως brand

Μια νέα πρακτική πολιτικού Marketing που χρησιμοποιούν τα κράτη για την προώθηση τους είναι και το Nation branding. Αφορά σε ένα είδος αξιόπιστης, πιστευτής και διαφορετικής αυτοδιαφήμισης της χώρας και προσιδιάζει πιο πολύ σε εμπορικές και τεχνικές πρακτικές παρά διπλωματικές ή πολιτικές. Η αυτοδιαφήμιση αυτή συνίσταται στην προώθηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του κράτους διεθνώς χρησιμοποιώντας είτε κάποιο συγκεκριμένο λογότυπο , κάποιο εμπνευσμένο μότο ή και μια έξυπνη διαφημιστική καμπάνια.

Ως μάρκα (brand), ορίζεται το συνολικό άθροισμα των επιμέρους στοιχείων ενός κράτους , όπως είναι το όνομα του , η προϊστορία του , η σημαία του και κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά όπως είναι για παράδειγμα στην Ελλάδα ο ήλιος , η θάλασσα και η πολιτιστική της κληρονομιά. Μέσω της μάρκας αποδίδεται στο κράτος η κατασκευή μιας διαχρονικής αξίας που δίνει συγκεκριμένες υποσχέσεις και δημιουργεί μια μακροχρόνια σχέση ανάμεσα στο παγκόσμιο κοινό και τη χώρα που εφαρμόζει τη στρατηγική branding.⁸³

Μέσω του national branding μια χώρα αναμένεται να προωθήσει αυτά που θεωρεί ως τα δυνατά της χαρτιά τα οποία μπορεί να κυμαίνονται από τη γεωφυσική της ποικιλότητα , την πολιτιστική της κληρονομιά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία προωθεί προκειμένου να ενισχύσει τις εξαγωγές της , τον τουρισμό της ή να φέρει νέες εξαγωγές και επενδύσεις.

⁸³MarhmentLeeJennifer , *Το Πολιτικό Μάρκετινγκ Αρχές και Εφαρμογές* , (Εκδόσεις UniversityStudioPress, 2013) σελ.213

Ο μεγαλύτερος σκόπελος που πρέπει να υπερπηδήσει ένα κράτος κατά την προώθηση του national branding είναι να διαχειριστεί επιτυχώς τις έννοιες της πραγματικής ταυτότητας και της προβαλλόμενης εικόνας μιας χώρας ειδικά όταν σε αυτήν ενυπάρχει πολιτιστική ανομοιογένεια.⁸⁴

Το nation branding προκειμένου να επιτύχει χρειάζεται συγκεκριμένη στρατηγική που μπορεί να αφορά τη διαμόρφωση συγκεκριμένης ταυτότητας, την προώθηση συγκεκριμένων πολιτιστικών χαρακτηριστικών των χωρών καθώς και τον τρόπο άσκησης της δημόσιας διπλωματίας. Το εύρος και η ποικιλία των εφαρμογών του nation branding είναι ιδιαίτερα ευρεία καθώς και οι αξιοποίηση πολλών εξ αυτών από αρκετές χώρες τα τελευταία χρόνια.⁸⁵

Ουσιαστικά , η μάρκα αποτελεί μια κατασκευασμένη ταυτότητα που προκαλεί ένα συγκεκριμένο σύνολο εντυπώσεων και εικόνων που σχετίζονται με το κράτος. Η αποτελεσματικότητα της μεγιστοποιείται όταν υποστηρίζεται κατάλληλα από την τοποθέτηση της χώρας στο διεθνές σύστημα και διαφοροποιείται σαφώς από τα υπόλοιπα κράτη.⁸⁶

Απώτερος σκοπός του Nation Branding είναι να αποτελέσει το κράτος , πόλο διεθνούς ενδιαφέροντος προκειμένου να προσελκύσει τουρισμό και ισχυρές πολυεθνικές επιχειρήσεις που θα ενισχύσουν ανάμεσα στ' άλλα την οικονομική του ισχύ.⁸⁷

⁸⁴Παπαχρήστου Ε., *Δημόσια διπλωματία Νέο επιστημονικό πεδίο* , (ΕΙΔΩΛΑ ΚΡΑΤΩΝ , 2009) σελ . 99-107

⁸⁵Παπαχρήστου Ε., *Δημόσια διπλωματία Νέο επιστημονικό πεδίο* , (ΕΙΔΩΛΑ ΚΡΑΤΩΝ , 2009) σελ . 99-107

⁸⁶Marhment Lee Jennifer , *Το Πολιτικό Μάρκετινγκ Αρχές και Εφαρμογές* , (Εκδόσεις University Studio Press,2013) σελ.262

⁸⁷Jarvis Robert ,*Systems , Theories and Diplomatic History , Theory and Policy* , The Free Press , New York , 1979, σελ. 212-214

Ιδιαίτερη συζήτηση γίνεται και σχετικά με το αν η προώθηση μιας χώρας μέσω national brand αποτελεί πρακτική που εφαρμόζεται στα πλαίσια μιας γενικότερης Δημόσιας Διπλωματίας ή αν συμβαίνει το αντίθετο και η Δημόσια Διπλωματία που ασκεί ένα κράτος αποτελεί εργαλείο μιας ευρύτερης στρατηγικής nation branding.⁸⁸

3.7.1 Οι Ολυμπιακοί αγώνες του 2004

Στη χώρα μας η πιο χαρακτηριστική περίπτωση nation branding υπήρξε η ανάληψη και διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων του 2004, αφού αποτελούν αθλητικό γεγονός με διεθνή ακτινοβολία , μεγάλη πολιτιστική και οικονομική διάσταση στην οποία εμπλέκονται σχεδόν όλες οι χώρες του κόσμου , πολλά διεθνή αθλητικά σχήματα , μεγάλων αριθμών εταιριών πολυεθνικών και άλλων με ευρεία ποικιλία αντικειμένων και προϊόντων. Αναμφισβήτητα , συνιστά μια μοναδική ευκαιρία προβολής για τη χώρα στην οποία διεξάγονται.

Με αφορμή τους αγώνες η Ελλάδα επιδόθηκε σε μια συγκροτημένη και συστηματική προσπάθεια για την προβολή μιας σύγχρονης εικόνας για τη χώρα , με στόχο την τελική αναβάθμιση της διεθνούς παρουσίας της. Πρωτότυπο υπήρξε το γεγονός, ότι το γεγονός των αγώνων συνδέθηκε στενά με τη διεθνή εικόνα της χώρας στο εξωτερικό και όλοι οι εμπλεκόμενοι σε αυτό στο εσωτερικό της χώρας αναφέρονταν στην επιτυχή διεξαγωγή των αγώνων ως εθνικό στόχο , εθνική υπόθεση και συστράτευση.

⁸⁸Παπαχρήστου Ε., *Δημόσια διπλωματία Νέο επιστημονικό πεδίο* , (ΕΙΔΩΛΑ ΚΡΑΤΩΝ , 2009) σελ . 99-107

Την προβολή αυτή ανέλαβε και έφερε εις πέρας επιτυχώς η Οργανωτική Επιτροπή των Ολυμπιακών Αγώνων , η οποία ήταν και αυτή που αποφάσισε το πρόγραμμα ευρύτατης στρατηγικής που ακολουθήθηκε καθώς και την υλοποίηση του χωρίς τη στρατηγική εμπλοκή της κεντρικής διοίκησης , γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με την τυπική πολιτική ενός national branding, ωστόσο το γεγονός ότι ήταν πλήρως επιτυχημένη και το γεγονός ότι υπήρξε η ευρύτερη και πιο επιτυχημένη εκστρατεία national branding της Ελλάδας της καθιστά άξια αναφοράς.

Σε γενικές γραμμές , ο στόχος που επετεύχθει ήταν η δημιουργία μιας εικόνας για την Ελλάδα στην οποία συνυπήρχαν παραδοσιακά στοιχεία όπως η αρχαιοελληνική κληρονομιά , ο πολιτισμός και η ιστορία καθώς και σύγχρονα στοιχεία όπως οι οργανωτικές και διοικητικές ικανότητες , η αξιοπιστία και η ασφάλεια.⁸⁹ Η Ελλάδα κατάφερε να εκμεταλλευτεί αυτή την εικόνα με σχετική επιτυχία αφού η χώρα έγινε αναπόφευκτα το κέντρο της παγκόσμιας προσοχής⁹⁰ για 6 χρόνια περίπου. Στα οφέλη συγκαταλέγεται η αύξηση του τουρισμού , ο εκσυγχρονισμός των υποδομών και η εξειδίκευση στη φιλοξενία μεγάλων αθλητικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων που έγιναν γνωστά στο εξωτερικό⁹¹.

⁸⁹Φωλά Μ., *Επικοινωνιακές στρατηγικές δόμησης της εικόνας μιας χώρας ως brand. Η περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας* , Διδακτορική διατριβή (Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2010) σελ. 20

⁹⁰Potsiou ,Apostolatos, *Legal reforms in land Management Aspects to Support the Construction and the Continuing Use of the Olympic Infrastructure. An Example of Good Practice in Greece, Promoting Land administration and Good Governance* , XXIII FIG Congress,2006, σελ. 1-21

⁹¹Karkatsoulis, P., Michalopoulos, N., Moustakatou, V. *The national identity as a motivational factor for better performance in the public sector.The case of the volunteers of the Athens 2004 Olympic Games.* International Journal of Productivity and Performance Management. Vol. 54, Issue 7, 2005, σελ. 579-594

Κεφάλαιο 4 :Η πολιτιστική Διπλωματία της Ένωσης και το πολιτιστικό Ενωσιακό περίγραμμα

4.1 Εισαγωγή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως πολιτική οντότητα είναι μοναδική και μπορεί να χαρακτηριστεί ως ατελής συνομοσπονδία. Η μοναδικότητα της συνίσταται και στην πολυπλοκότητα που την χαρακτηρίζει, αλλά και στο γεγονός ότι διαθέτει πολλά διαφορετικά όργανα με διαφορετικές ρυθμίσεις ως προς τη λήψη αποφάσεων. Επίσης, διαθέτει ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων πολιτικής καθώς και έναν ιδιαίτερο διακυβερνητικό χαρακτήρα. Αναντίρρητα αποτελεί ένα εξαιρετικά ανεπτυγμένο πολιτικό σύστημα.⁹²

Στην ευρωπαϊκή ήπειρο τα κράτη κατά παράδοση εφαρμόζαν μια εθνικά προσανατολισμένη εξωτερική πολιτιστική πολιτική, ωστόσο η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης θέτει την πρόκληση της συγκρότησης και παρουσίασης, κυρίως προς το εξωτερικό της Ένωσης, μιας ταυτόχρονα ενιαίας, όσο και πολύμορφης ευρωπαϊκής πολιτισμικής ταυτότητας. Σε αυτά τα πλαίσια καλείται η Ένωση να διαμορφώσει μια ιδιαίτερα απαιτητική πολιτιστική στρατηγική που να προβάλλει ταυτόχρονα την πολιτισμική μοναδικότητα των χωρών μελών, αλλά αυτή να προβάλλεται ως μια ενιαία ευρωπαϊκή πολιτιστική ταυτότητα.

4.2 Θεσμικά όργανα της ΕΕ με αρμοδιότητα την πολιτιστική πολιτική

Τα σημαντικότερα θεσμικά όργανα της ΕΕ είναι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή, το

⁹²NugentN. ,*Πολιτική κα Διακυβέρνηση στην ΕΕ*, (Μεταφ. Τσολακίδου-Τρανταφύλλου, Σαββάλας, Αθήνα, 2005) σελ. 243

Δικαστήριο και το Ελεγκτικό Συνέδριο. Εξ αυτών πολιτιστικές αρμοδιότητες ασκούν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ειδικότερα , το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο που είναι το κατ' εξοχήν πολιτικό όργανο της Ένωσης ανάμεσα στ' άλλα ασκεί νομοθετική εξουσία, δημοκρατικό έλεγχο καθώς και δημοσιονομική εξουσία από κοινού με το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Κοινοβούλιο εκδίδει Ψηφίσματα και Συστάσεις σχετικά με πολιτιστικά ζητήματα. Επιπλέον , έχει συστήσει την Επιτροπή Πολιτισμού και Εκπαίδευσης η οποία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων για πολιτιστικά ζητήματα.

Η Επιτροπή κατά κύριο λόγο επιδιώκει την επίτευξη των κοινοτικών στόχων , χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις επιδιώξεις των εθνικών κυβερνήσεων. Ο ρόλος της είναι τόσο εισηγητικός, όσο και εκτελεστικός, αλλά οι δραστηριότητες της έχουν επεκταθεί και σε πολιτιστικά θέματα , ορίζοντας και έναν Επίτροπο αρμόδιο για πολιτιστικά ζητήματα. Επίσης, στο διοικητικό της μηχανισμό περιλαμβάνει τμήματα που ασχολούνται με πολιτιστικά ζητήματα και υπάγονται στη Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού.

Το Συμβούλιο της ΕΕ, απαρτίζεται από τους υπουργούς των κρατών-μελών, αποτελεί το βασικότερο όργανο της ΕΕ , και το όργανο που εκπροσωπεί τα κράτη μέλη ως σύνολο. Έχει ευρείες αρμοδιότητες που αφορούν θέσπιση νόμων από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο , συντονίζει την οικονομική και κοινωνική πολιτική της Ένωσης και συνάπτει σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και τρίτων χωρών. Σχετικά με πολιτιστικά ζητήματα το Συμβούλιο Υπουργών Πολιτισμού αποτελεί το κατεξοχήν θεσμικό όργανο. Συνέρχεται σε τακτά χρονικά διαστήματα και

από κοινού με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι αρμόδιο για τη θέσπιση πολιτιστικής ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Εκδίδει δεσμευτικές αποφάσεις όπως είναι οι Κανονισμοί , οι Οδηγίες και οι Αποφάσεις καθώς και μη δεσμευτικά Συμπεράσματα και Συστάσεις.

Σημαντική είναι και η δράση του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πολιτισμού , που ιδρύθηκε το 1949 και εδρεύει στη Λωζάνη. Συνεισέφερε στην πραγμάτωση μιας σειράς πολιτιστικών δράσεων και σχεδίων όπως ήταν η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Πολιτισμού το 1950, το οποίο πραγματοποίησε τα πρώτα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προγράμματα και αποτελεί πλέον μια σημαντική εστία διαβουλεύσεων σχετικών με τον ευρωπαϊκό πολιτισμό.⁹³

4.3 Πολιτιστική στρατηγική της Ένωσης

Αναντίρρητα, η προσπάθεια οικοδόμησης κοινής πολιτιστικής πολιτικής υπήρξε από τα πιο φιλόδοξα , αλλά και ακανθώδη εγχειρήματα καθώς προσέκρουε στις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των εθνών κρατών που ήταν βαθιά ριζωμένες στη μακραίωνη ιστορία τους και στην επιθυμία τους να διατηρήσουν την εθνική τους ταυτότητα. Έχοντας όμως συνειδητοποιήσει την ύψιστη σημασία του πολιτισμού επιχειρεί να διασφαλίσει τη συστηματική και συντονισμένη δράση της.⁹⁴

Η Ένωση ανήγαγε την προώθηση του πολιτισμού σε υψηλή πολιτική εφαρμόζοντας στρατηγικές προώθησης του. Μια εξ αυτών είναι η *Ευρωπαϊκή Ατζέντα για τον Πολιτισμό σ' έναν κόσμο Παγκοσμιοποίησης*, και η διακήρυξη του 2008 ως *Έτους Ευρωπαϊκού Διαπολιτισμικού Διαλόγου*.

⁹³Dijan J, *La politique culturelle* ,(Le Monde , Paris . 2005)

⁹⁴Delcourt J. , Panini R. ,*Pour une Politique Europeene de la Culture* , (Economica , Paris, 1987)

Επίσης, η ΕΕ επικύρωσε τη *Συνθήκη για την Προστασία και την Προώθηση της Πολυμορφίας των Πολιτιστικών Εκφράσεων* της UNESCO.

Περαιτέρω , το 2007 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβη σε μια νέα πολιτική διακήρυξη στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ατζέντας που προαναφέρθηκε , η οποία έθεσε τρεις στόχους που συνέθεταν μια συνολική πολιτιστική στρατηγική βάση των οποίων τα όργανα της Ένωσης και τα κράτη-μέλη έπρεπε να εργαστούν προς την προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας και του πολιτιστικού διαλόγου , καθώς και προς την ενίσχυση του πολιτισμού ως καταλύτη για τη δημιουργικότητα στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση καθώς και την προβολή του πολιτισμού ως ζωτικού στοιχείου στις διεθνείς σχέσεις της ΕΕ. Η προώθηση και η ενίσχυση του διαπολιτισμικού διαλόγου κατέχει επίσης εξέχουσα θέση στην προαναφερθείσα Ατζέντα.

Στα πλαίσια του διαπολιτισμικού διαλόγου που προαναφέρθηκε , ανάμεσα στους κύριους στόχους που τέθηκαν ήταν η προώθηση του διαλόγου μεταξύ των πολιτισμών, με έμφαση στην πολυγλωσσική διάσταση της Ένωσης και στη δημιουργία στενότερων δεσμών ανάμεσα στους ευρωπαϊκούς λαούς και των πολιτισμών τους. Οι κύριοι άξονες είναι η ευαισθητοποίηση των Ευρωπαίων πολιτών προκειμένου να είναι ανοικτοί στον κόσμο και να σέβονται την πολιτιστική πολυμορφία καθώς και ο εντοπισμός και η προβολή των κοινών αξιών και της ισχύος του διαπολιτισμικού διαλόγου ώστε οι πολίτες της Ένωσης να μπορούν να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να κινούνται πιο άνετα στον πολυπολιτισμικό περιβάλλον της Ένωσης.

Προς την επίτευξη των στρατηγικών στόχων της Ένωσης σχετικά με τον πολιτισμό αναπτύχθηκαν πολυάριθμα προγράμματα, όπως είναι ο

θεσμός της *Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Πόλης*, το πρόγραμμα της *Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης*, τα προγράμματα *Καλειδοσκόπιο*, *Αριάδνη*, *Ραφαήλ*, *Πολιτισμός 2000*, *Πολιτισμός 2007*, *Ενιαίος ευρωπαϊκός οπτικοακουστικός χώρος*, *Τηλεόραση Χωρίς Σύνορα*, *Σωκράτης*, *Grundtvig*, *Comenius*, *Erasmus*, *Πρόγραμμα για τη Δια Βίου Μάθηση*, *Κοινωνία της Πληροφορίας* και άλλα τα οποία ανάλογα με τον συγκεκριμένο τομέα στον οποίο δραστηριοποιούνται φέρνουν πιο κοντά ανθρώπους από διάφορες χώρες της Ευρώπης και των οποίων η επιτυχία κυμαίνεται ανάλογα της υποδοχής που τους γίνονται.

Εύλογα συμπεραίνεται ότι η ανάδειξη της αλληλεγγύης των ευρωπαϊκών πολιτισμών αποτελεί πλέον βασικό μέλημα της ευρωπαϊκής πολιτιστικής πολιτικής, και μπορεί να επιτευχθεί μέσω του διαπολιτισμικού διαλόγου σε όλους τους τομείς του δημόσιου βίου.⁹⁵

4.4 Νομοθετικές πρωτοβουλίες στα πλαίσια της Ένωσης

Η πρώτη νομοθετική πράξη σχετική με τον πολιτισμό απαντάται στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας της Ρώμης το 1997 όπου προστέθηκε ειδικό άρθρο πολιτισμό.

Στη Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992, ο πολιτισμός αναγνωρίζεται ως θεμέλιος λίθος του ευρωπαϊκού γίγνεσθαι και απαραίτητη συνθήκη για τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Ειδικότερα με βάση το άρθρο 151 της ιδρυτικής της συνθήκης, η ΕΕ προβαίνει στη θέσπιση κοινοτικών πολιτιστικών προγραμμάτων τα οποία, όπως προβλέπεται οφείλουν να σέβονται την εθνική και περιφερειακή πολυμορφία των κρατών-μελών καθώς και να μεριμνούν για την ανάδειξη της κοινής και της εθνικής τους πολιτιστικής κληρονομιάς. Ακόμη, το άρθρο 128 της

⁹⁵Gordon M., Mundy S., *European Perspectives on Cultural Policy* (Editions Unesco, 2001)

Συνθήκης του Μάαστριχτ υπογραμμίζει αφενός την υποχρέωση της Ένωσης να σέβεται την πολιτιστική πολυμορφία των κρατών-μελών, ενθαρρύνοντας ταυτόχρονα την προβολή της κοινής ευρωπαϊκής κληρονομιάς, αλλά και την πολιτιστική συνεργασία των κρατών-μελών στην ενίσχυση της γνώσης και της διάδοσης του πολιτισμού και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών, καθώς και την διατήρηση και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς που έχει πανευρωπαϊκή σημασία, τη συνεργασία σε πολιτιστικές ανταλλαγές και τέλος την καλλιτεχνική και κινηματογραφική δημιουργία.⁹⁶

Κεφάλαιο 5 : Η Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία

5.1 Εισαγωγή

Ο πολιτισμός για τη χώρα μας συνιστά αναμφίβολα το συγκριτικό της πλεονέκτημα καθιερώνοντας την στον τομέα αυτόν ως σημαντικό διεθνή παράγοντα σε πολιτιστικά ζητήματα, άλλωστε υφίσταται σε μεγάλο βαθμό η παραδοχή πως μια χώρα με διεθνώς αναγνωρισμένα πολιτικά επιτεύγματα μπορεί , αρκετά συχνά να αντισταθμίσει την έλλειψη πολιτικής , οικονομικής και στρατιωτικής δύναμης με μια ισχυρή πολιτισμική παρουσία σε παγκόσμια κλίμακα.⁹⁷

Η Ελλάδα αναγνωρίζει τα πολλαπλά οφέλη που μπορεί να αποκομίσει από μια αποτελεσματική και στοχευμένη πολιτιστική διπλωματία. Τα πρώτα ψήγματα πολιτιστικής πολιτικής παρατηρούνται ακόμη από τον Αγώνα της Απελευθέρωσης καθώς δόθηκε ιδιαίτερη

⁹⁶DijanJ. ,*La politique culturelle* , (Le Monde , Paris , 1996)

⁹⁷Κολτσίδα Λ.Μ., *Η Προβολή του Ελληνικού Πολιτισμού στο Εξωτερικό-Πολιτιστικές Πολιτικές από τη σκοπιά της Διαπολιτισμικότητας*, (Διδακτορική Διατριβή , Πανεπιστήμιο Αιγαίου , 2011) σελ. 113

προσοχή στην προβολή των αρχαίων μνημείων. Καθοριστικό ρόλο έπαιξε και η αναβίωση του ελληνικού πολιτισμού από τους Φαναριώτες και η σύνδεση της εθνικής ταυτότητας του νεοσύστατου κράτους με την κλασική αρχαιότητα. Καθ' όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, ιδρύονταν σταδιακά αρκετά από τα σημαντικά πολιτιστικά ιδρύματα που υπάρχουν ακόμη και σήμερα όπως είναι η ίδρυση της Δημόσιας Βιβλιοθήκης , της Σχολής Καλών Τεχνών , του Αρχαιολογικού Μουσείου καθώς και το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο , η Βρετανική Αρχαιολογική Σχολή και άλλα. Δραστηριότητα που συνεχίστηκε αδιάλειπτα τον 20^ο αιώνα με την ίδρυση της Εθνικής Πινακοθήκης , του Βασιλικού Θεάτρου και της Εθνικής Λυρικής Σκηνής. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η πολιτιστική προβολή της χώρας αναγνωρίστηκε ως εργαλείο οικονομικής ανάπτυξης αφού μπορούσε να προσελκύσει τον τουρισμό, γι' αυτό και έκτοτε ξεκίνησε η αναστήλωση αρκετών μνημείων και αρχαιολογικών χώρων και η τουριστική πολιτική εμπεριείχε αναπόφευκτα και πολιτισμική διάσταση. Ουσιαστική διαφορά στην πολιτιστική πολιτική της Ελλάδας υπήρξε από την ίδρυση του Υπουργείου Πολιτισμού και Επιστημών το 1971 όπως αναλύεται στα επόμενα κεφάλαια.

5.2 Η πολιτιστική διπλωματία της Ελλάδας στο Διεθνές Σύστημα

Πέρα από το πασιφανές πολιτιστικό υπόβαθρο που διαθέτει η Ελλάδα και δύναται να προβάλλει και επωφεληθεί είναι υποχρεωμένη να λάβει υπόψη της ότι πλέον και στην ελληνική κοινωνία υπάρχει μια πολιτισμική πολυμορφία που υποχρεώνει την Ελληνική Πολιτεία να διασφαλίσει τη δημιουργία γόνιμων προϋποθέσεων προκειμένου να ενισχύεται η κοινωνική συνοχή και να διασφαλίζεται η ειρηνική

συμβίωση πέρα από την πολιτισμική πολιτική και στην εν γένει δημόσια πολιτική της.

Οι κυριότεροι φορείς που είναι επιφορτισμένοι να εφαρμόσουν την πολιτιστική πολιτική της Ελλάδας είναι το Υπουργείο Εξωτερικών με την Διεύθυνση Μορφωτικών και Πολιτιστικών Υποθέσεων και τους εποπτευόμενους φορείς τους, τα Υπουργεία Πολιτισμού και Τουρισμού με τις Διευθύνσεις Δημοσίων Σχέσεων, Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους εποπτευόμενους φορείς τους όπως είναι το Ελληνικό ίδρυμα Πολιτισμού, και το Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο, το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων με την Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών και Διεθνών Εκπαιδευτικών Θεμάτων, τον Ενιαίο Διοικητικό Τομέα Θεμάτων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης, τα τμήματα Ελληνικών Σπουδών σε Ακαδημαϊκά ιδρύματα του εξωτερικού, η Γενική Γραμματεία Επικοινωνίας-Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης με τη Διεύθυνση Υπηρεσιών Εξωτερικού, τη Διεύθυνση Δημοσίων Σχέσεων και τα Γραφεία Τύπου και Επικοινωνίας Εξωτερικού.⁹⁸

Παρά την ίδρυση του καθ' ύλην φορέα που ασχολείται με την πολιτιστική διπλωματία το 1971, που είναι το Υπουργείο Πολιτισμού που πλέον έχει μετονομαστεί σε Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού ουσιαστική πολιτιστική πολιτική αναλήφθηκε από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 και μετά. Υπήρξαν δύο Πενταετή Προγράμματα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης, τις περιόδους 1983-87 και 1988-92 τα οποία περιλάμβαναν και προγράμματα Πολιτιστικής Ανάπτυξης.

⁹⁸Κολτσίδα Λ.Μ., *Η Προβολή του Ελληνικού Πολιτισμού στο Εξωτερικό-Πολιτιστικές Πολιτικές από τη σκοπιά της Διαπολιτισμικότητας*, (Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2011) σελ. 20

Το πρώτο παρέθετε αρχές και κατευθύνσεις πολιτιστικής ανάπτυξης οι οποίες αφορούσαν στην καλλιέργεια και διεθνή προβολή των αξιών του ελληνικού πολιτισμού και προέβλεπαν ανάμεσα σε άλλα , την αποτελεσματική προστασία της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω περαιτέρω αύξησης χρηματοδότησης , την ανάπτυξη της σύγχρονης πολιτιστικής υποδομής και την ευρεία διάδοση των πολιτιστικών αγαθών. Στη συνέχεια προέβλεπε και τις δράσεις που έπρεπε ν' αναληφθούν έτσι ώστε να εκπληρωθούν οι στόχοι που τέθηκαν. Ειδικότερα , έπρεπε να επιδιωχθεί η προβολή της ενότητας και της συνέχειας του ελληνικού πολιτισμού από την αρχαιότητα μέχρι τη σύγχρονη εποχή , η διεύρυνση των μορφωτικών σχέσεων και ανταλλαγών με τους Διεθνείς Οργανισμούς και την παγκόσμια κοινότητα εν γένει , η ενίσχυση της σχέσης με τον απόδημο ελληνισμό και η διατήρηση και προστασία της ελληνικής πολιτιστικής ταυτότητας, η σωστή προβολή των εθνικών μας θεμάτων, η οργάνωση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων στο εξωτερικό με έμφαση στα παραπάνω ζητήματα. Επίσης, ξεκίνησε και η ενεργότερη δράση και η ευρύτερη προβολή του αιτήματος για την επιστροφή των μαρμάρων του Παρθενώνα καθώς η συγκρότηση Μόνιμων Επιτροπών σε διμερή ή μικτή βάση με αρμοδιότητα την οργάνωση διεθνών πολιτιστικών ανταλλαγών ή και καλλιτεχνικών συμπαραγωγών.

Σε διοικητικό και θεσμικό επίπεδο προωθήθηκε και ο θεσμικός εκσυγχρονισμός του Υπουργείου μέσω ενός νέου νομοθετικού πλαισίου το οποίο προέβλεπε την πλήρη αναδιάρθρωση των υπηρεσιών του , την αποκέντρωση της Κεντρικής Υπηρεσίας, τη δημιουργία αντιπροσωπευτικών οργάνων, την αύξηση του αριθμού και της

αποδοτικότητα των υπαλλήλων και τον εκσυγχρονισμό των τεχνικών μέσων.

Το επόμενο Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1988-1992 επαναδιατύπωνε τους σκοπούς που είχε θέσει το προηγούμενο πρόγραμμα με μικρές διαφορές. Διέφεραν στο ότι το δεύτερο περιείχε πρόβλεψη σχετικά με την δημιουργία μιας ενιαίας πολιτικής των συναρμόδιων φορέων για την πολιτιστική προστασία, με τη συμπλήρωση της νομοθεσίας και αναδιοργάνωση της σχετικής νομοθεσίας καθώς και με εξασφάλιση κατά τον δυνατόν μεγαλύτερης συμβολής του ιδιωτικού τομέα. Επίσης σχετικά με την πολιτιστική διπλωματία προβλεπόταν η ενίσχυση και η συστηματοποίηση της πολιτιστικής παρουσίας και εκπροσώπησης της χώρας στο εξωτερικό καθώς και η αναβάθμιση του θεσμού των μορφωτικών ακολούθων. Σε αυτά τα πλαίσια προτάθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού και το πρόγραμμα Αθήνα-Πολιτιστική Πρωτεύουσα στην τότε ΕΟΚ , το οποίο εξελίχθηκε σε ιδιαίτερα επιτυχημένο θεσμό.⁹⁹

Η Ελλάδα υπήρξε από τα 20 ιδρυτικά μέλη του ΟΗΕ και συμμετέχει ενεργά στη διαμόρφωση και υλοποίηση των στόχων του Οργανισμού σε όλους τους τομείς όπου αυτός δραστηριοποιείται συμπεριλαμβανομένου του πολιτισμού. Έχει διατελέσει μέλος της Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς¹⁰⁰ και συμμετέχει ενεργά σε Διακυβερνητικές Επιτροπές με πολιτιστικό αντικείμενο. Ειδικότερα σε σχέση με την UNESCO έχει υιοθετήσει και κυρώσει όλες τις βασικές συμβάσεις που εκπονήθηκαν στα πλαίσια της, όπως η σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς το 2003 και η Σύμβαση για την Προστασία της Πολιτιστικής

⁹⁹www.culture.com

¹⁰⁰Τα έτη 1997-2003

και Φυσικής Κληρονομιάς το 1972. Η χώρα μας έχει αναλάβει ενεργό ρόλο στα πλαίσια των παραπάνω και συμβάλλει στην αποκατάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης των πολιτιστικών αγαθών και τον επαναπατρισμό τους. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν στην επίτευξη των σκοπών της UNESCO οι Μόνιμες Εθνικές Αντιπροσωπείες των κρατών-μελών που εδρεύουν στο Παρίσι, μεταξύ των οποίων και η Ελληνική Εθνική Επιτροπή.¹⁰¹

Στα πλαίσια των δράσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης συμμετέχει ενεργά στις θεσμικές του διαδικασίες καθώς επίσης και στα εθελοντικά προγράμματα του. Ειδικότερα, στο πρόγραμμα *Πολιτιστικές Διαδρομές* που αφορά την ανάδειξη της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της κοινής πολιτιστικής ευρωπαϊκής κληρονομιάς, στα πλαίσια αυτού του προγράμματος αναπτύχθηκε ως πολιτιστική διαδρομή και οι *Δρόμοι της Ελιάς* σε συνεργασία με το Εμπορικό Επιμελητήριο Καβάλας. Άλλα προγράμματα τέτοιου είδους είναι η *Δημιουργία Πολιτιστικού Κεφαλαίου*, το *Compendium* καθώς και το *Φόρουμ Δελφών*.

Τέλος, η Ελλάδα συμμετέχει ενεργά και σε άλλους διεθνείς πολιτιστικούς οργανισμούς και πολιτιστικά δίκτυα όπως είναι ο Διεθνής Οργανισμός Γαλλοφωνίας, το Ευρωμεσογειακό Ίδρυμα για το Διάλογο μεταξύ των Πολιτισμών και το Διεθνές Δίκτυο για την Πολιτιστική Πολιτική.

5.3 Η πρακτική της Ελλάδας στο πολιτιστικό ενωσιακό περίγραμμα

¹⁰¹www.UNESCO.org

Ο πολιτισμός για τη χώρα μας συνιστά αναμφίβολα το συγκριτικό της πλεονέκτημα καθιερώνοντας την στον τομέα αυτόν ως σημαντικό διεθνή παράγοντα σε πολιτιστικά ζητήματα, άλλωστε υφίσταται σε μεγάλο βαθμό η παραδοχή πως μια χώρα με διεθνώς αναγνωρισμένα πολιτικά επιτεύγματα μπορεί, αρκετά συχνά να αντισταθμίσει την έλλειψη πολιτικής, οικονομικής και στρατιωτικής δύναμης με μια ισχυρή πολιτισμική παρουσία σε παγκόσμια κλίμακα.¹⁰²

Παράλληλα με το δεύτερο πενταετές πρόγραμμα που εκπονήθηκε στα ελληνικά πλαίσια και του οποίου σύντομη περιγραφή έγινε παραπάνω, άρχισαν να εκπονούνται και περισσότερο εξειδικευμένα και στοχευμένα στον πολιτισμό ευρωπαϊκά προγράμματα τα οποία θα υλοποιούνται από κοινού με την ΕΟΚ και ΕΕ μετά και τα κράτη –μέλη.

Από τα τρία Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης της ΕΟΚ που αφορούσαν τη γενικότερη βελτίωση των υποδομών των χωρών μελών, μικρή αναφορά στον πολιτισμό γίνεται στο Β' μαζί με τον Τουρισμό στο οποίο το πρόγραμμα με τίτλο Πολυταμειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Τουρισμός- Πολιτισμός κατά την περίοδο 1994-1999 τίθεται ως στόχος η τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας μέσω της αξιοποίησης, αναβάθμισης και ορθολογικής διαχείρισης των πολιτιστικών υποδομών και δραστηριοτήτων. Κάποια εκ των σχετικών μέτρων που λήφθηκαν στην Ελλάδα προς επίτευξη του στόχου αυτού ήταν η Ενοποίηση των Αρχαιολογικών Χώρων της Αθήνας, η κατασκευή του Νέου Μουσείου Ακρόπολης, η αναστήλωση και η ανάδειξη επιλεγμένων Μνημείων και

¹⁰²Κολτσίδα Λ.Μ., *Η Προβολή του Ελληνικού Πολιτισμού στο Εξωτερικό-Πολιτιστικές Πολιτικές από τη σκοπιά της Διαπολιτισμικότητας*, (Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2011) σελ. 113

Συνόλων και η κατασκευή του Συνεδριακού και Πολιτιστικού Κέντρου Θεσσαλονίκης.¹⁰³

Στο Γ' ΚΠΣ που αφορούσε τη χρονική περίοδο 2000-2006 διαχωρίζεται ο τομέας του Πολιτισμού από τον τομέα του Τουρισμού και καταρτίζεται ένα αυτοτελές επιχειρησιακό πρόγραμμα, το Πρόγραμμα Πολιτισμός. Το στρατηγικό πρόγραμμα υλοποίησης του περιλαμβάνει την προστασία και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, την ανάπτυξη του σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού, την ανάπτυξη και προώθηση του πολιτισμού στο πλαίσιο της Κοινωνίας της Πληροφορίας.

Ακολούθησε το Εθνικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013, κατά το οποίο το σύνολο των αναπτυξιακών προγραμμάτων της Ελλάδας πραγματοποιείται στα πλαίσια ενός συνολικού Τομεακού Επιχειρησιακού Προγράμματος στο οποίο περιλαμβάνεται και συγκεκριμένο πρόγραμμα με το όνομα Πολιτισμός του οποίου οι στρατηγικοί στόχοι αφορούν την προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην ανάπτυξη και προώθηση του σύγχρονου πολιτισμού τα οποία δύνανται να πραγματοποιούν με περαιτέρω ανάπτυξη και επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού, με ενίσχυση των υφιστάμενων υποδομών καθώς και με την αναβάθμιση και την προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος μέσω λήψης μέτρων στα αστικά κέντρα και στην ύπαιθρο.¹⁰⁴

Αρμοδιότητα παρακολούθησης των θεμάτων πολιτισμού που συζητούνται στα πλαίσια των κοινοτικών θεσμικών οργάνων έχει στην Ελλάδα η Διεύθυνση Ευρωπαϊκής Ένωσης που υπάγεται στο Υπουργείο Εξωτερικών. Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της είναι η μέριμνα για τη

¹⁰³www.astynet.gr

¹⁰⁴Υπ. Πολ., δομή Προτάσεων Περιόδου 2007-2013, 2005 :7-11

διαμόρφωση των ελληνικών θέσεων και προτάσεων και η προώθηση τους στα κοινοτικά όργανα. Επίσης, σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες του Υπουργείου μεριμνά για την ελληνική εκπροσώπηση και συμμετοχή σε συνέδρια, ομάδες εργασίας, επιτροπές πολιτιστικού περιεχομένου καθώς και σε πολιτιστικές εκδηλώσεις διευρωπαϊκού ενδιαφέροντος. Επιπλέον, παρακολουθεί τη συμμετοχή ελληνικών φορέων σε κοινοτικά προγράμματα πολιτιστικά προγράμματα καθώς και είναι υπεύθυνη για την έγκυρη και έγκαιρη ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας στο εθνικό δίκαιο. Σημαντική είναι η συνεισφορά της υπηρεσίας αυτής στην προετοιμασία της Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ.¹⁰⁵

Αντιστοίχως το ΕΣΠΑ 2014-2018, προβλέπει εκτός της συνέχισης των δράσεων που αναλήφθηκαν από το προηγούμενο εθνικό πλαίσιο αναφοράς την ενίσχυση της ανάπτυξης πρωτότυπων ερευνητικών διατάξεων, νέων τεχνολογιών ή και άλλων καινοτόμων εφαρμογών και διαδικασιών έχοντας ως πυλώνες παρέμβασης τη διάγνωση, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων και άλλων πολιτιστικών σημείων. Οι δράσεις αυτές συμπεριλαμβάνονται στη στρατηγική που εστιάζει και στις υποδομές, αλλά κυρίως στην ανάπτυξη του σύγχρονου πολιτισμού, τις συνέργειες με τον τουρισμό, την επιχειρηματικότητα των νέων, την έρευνα και την ανάδειξη του επιστημονικού έργου.¹⁰⁶

Κεφάλαιο 6: Συμπεράσματα

6.1 Αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης /κριτική

Η πολιτιστική διπλωματία αναντίρρητα συνιστά μια δημόσια πολιτική ισχύος, ειδικά αν αυτή ανάμεσα στα άλλα προωθεί την ειρήνη και τον

¹⁰⁵ΠΔ 191/2003, άρθρο 41

¹⁰⁶www.espa.gr

διαπολιτισμικό διάλογο και είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με το εθνικό κράτος καθώς η εθνική γλώσσα, ο πολιτισμός και η γενικότερη πολιτιστική ταυτότητα του είναι αυτή που το διαφοροποιεί κατ' ουσία από τα άλλα κράτη.¹⁰⁷

Τα πολιτιστικά προγράμματα που βασίστηκαν στο Β' και Γ' ΚΠΣ κατέδειξαν πέρα από κάθε αμφιβολία την στενή σχέση μεταξύ του πολιτισμού και της επιτυχούς προβολής του μέσω της Πολιτιστικής Διπλωματίας και της οικονομικής άνθησης στην Ελλάδα.

Ωστόσο παρατηρείται έλλειμμα στην οργάνωση της εξωτερικής πολιτιστικής πολιτικής, κυρίως στην αδυναμία που εντοπίζεται στη διατύπωση σαφών στόχων και προτεραιοτήτων, γεγονός που καθιστά τον γενικότερο σχεδιασμό της πολιτιστικής πολιτικής του κράτους αδύναμη και προβληματική. Προκειμένου να εξαλειφθεί αυτή η αδυναμία πρέπει η, οπωσδήποτε επίπονη και πολύπλοκη, διαδικασία του σχεδιασμού της πολιτιστικής πολιτικής να γίνει αντικείμενο συνεργασίας όλων των αρμόδιων φορέων τόσο σε επίπεδο βραχυπρόθεσμων, όσο και σε επίπεδο μακροπρόθεσμων στόχων. Απαραίτητο όμως είναι να τεθεί και ένα κανονιστικό πλαίσιο που θα αφορά δεοντολογικά ζητήματα και ζητήματα στρατηγικού σχεδιασμού.

Συχνά, η ελληνική πολιτιστική διπλωματία, χαρακτηρίζεται στους ακαδημαϊκούς κύκλους ως εσωστρεφής και εθνοκεντρική. Αυτή είναι πράγματι μια φενάκη στην οποία συχνά παγιδεύονται τα μικρά κράτη. Η διαφυγή μιας τέτοιου είδους περιοριστικής πολιτικής βρίσκεται στον επανακαθορισμό κατεύθυνσης κάποιων εκ των στόχων της πολιτικής

¹⁰⁷VesperiniP, D' Angelo M, *Cultural Policies in Europe : A Comparative Approach* (CoE Publishing, Strasbourg, 1996)

αυτής. Ειδικότερα, συνίσταται οι στόχοι της ελληνικής πολιτιστικής πολιτικής να προσανατολιστούν στην εμβάθυνση της ευρωπαϊκής ενοποίησης αφενός, αλλά και στην εμβάθυνση των σχέσεων με τις γειτονικές χώρες των Βαλκανίων και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Επίσης να επιδιώξει να ενισχύσει τις διαύλους επικοινωνίας σε διμερές και πολυμερές επίπεδο με κράτη που βαίνουν συνεχώς ενισχυμένα στη διεθνή σκηνή όπως είναι η Κίνα, η Ρωσία και η Ινδία. Περαιτέρω, καθίσταται απαραίτητη η διασφάλιση των δεσμών με την ομογένεια για την διατήρηση και τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας, ειδικά τώρα που οι ομογενείς είναι πλέον η τρίτη γενιά και είναι ορατός ο κίνδυνος να χαθεί ο εθνικός δεσμός.

Αναντίρρητα, η πολιτιστική πολιτική καλείται να εφαρμοστεί σε ένα δυναμικό διεθνές περιβάλλον, οπότε είναι απαραίτητος ο συνεχής επαναπροσδιορισμός των στόχων της. Είναι κοινή παραδοχή όμως ότι πρέπει να βασίζονται σε μια σταθερή και αδιαπραγμάτευτη βάση αξιών όπως είναι ο σεβασμός στη διαφορετικότητα, η ισότητα και ο ανθρωπισμός.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βασιλειάδης Ν. , Μπουτσιούκη Σ. , *Πολιτιστική Διπλωματία, Ελληνικές και Διεθνείς διαστάσεις* , (Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, Αθήνα, 2015)
- Θεοδωρόπουλος Βύρων , *Εξωτερική πολιτική. Διπλωματία-Διπλωμάτες* , (Εκδόσεις Φυτράκη , Αθήνα, 1990)
- Θουκυδίδη , *Επιτάφιος*
- Κόνσολα Ντ. , *Πολιτιστική ανάπτυξη και πολιτική* , (Παπαζήσης, Αθήνα , 2006
- Κοσμίδου Ζ. *Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΜΕΣΟ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ*, Διδακτορική διατριβή, (Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα , 2000)
- Κολτσίδα Λ.Μ., *Η Προβολή του Ελληνικού Πολιτισμού στο Εξωτερικό-Πολιτιστικές Πολιτικές από τη σκοπιά της Διαπολιτισμικότητας*, (Διδακτορική Διατριβή , Πανεπιστήμιο Αιγαίου , 2011
- Κουσκουβέλης Η. ,*ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ*, (Παπαζήση, Αθήνα , 1997)
- Κουσκουβέλης Η., *ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΡΙΣΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ*, (Παπαζήση , Αθήνα, 1997)
- Λεοντίου Ε. , *ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ : ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ* , Διδακτορική διατριβή (Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2013)
- Λίτσας Σ. , *ΙΛΙΑΔΑ και διεθνής πολιτική*, (Εκδόσεις Ποιότητα , Αθήνα , 2014)
- Νάσκου-Περράκη Παρασκευή, Ζάκος Νίκος , *ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ* , Εκδόσεις Σάκκουλα , Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2016
- Παπαχρήστου Ε., *Δημόσια διπλωματία Νέο επιστημονικό πεδίο* , (ΕΙΔΩΛΑ ΚΡΑΤΩΝ , 2009)
- Πλατιάς Α. , *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη*, (Εστία , Αθήνα, 2010)
- Στεφανίδης Ι. , *Ο τελευταίος ευρωπαϊκός αιώνας: διπλωματία και πολιτική των δυνάμεων*, (Αθήνα : Παπαζήσης , 1997)
- Στεφανίδης Ι. , *ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΚΑΙ ΗΓΕΜΟΝΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ* , *Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κρατών , 1871-1945*, (Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας , Θεσσαλονίκη , 2006)

- Τζουμάκα Ελένη, *ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ, Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές Προοπτικές*, Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα, 2005
- Φωλά Μ., *Επικοινωνιακές στρατηγικές δόμησης της εικόνας μιας χώρας ως brand. Η περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας*, Διαδακτορική διατριβή (Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2010)
- Χριστογιάννης Γεώργιος, *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ*, 2 έκδοση, Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ, Αθήνα, 2006
- Χρυσός Ε., *Η Βυζαντινή διπλωματία. Αρχές και μέθοδοι*, (Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005)
- Barker J. Craig, *The Protection of Diplomatic Personnel*, (Hampshire : Ashgate Publishing Limited, 2006)
- Dall R., *The Concept of Power*, (Behavioral Science, 1957)
- Delcourt J., Panini R., *Pour une Politique Europeene de la Culture*, (Economica, Paris, 1987)
- Dijan J., *La politique culturelle*, (Le Monde Editions, Paris, 1996)
- Dye T., R., *Understanding Public Policy*, (Prentice Hall, New Jersey, 1998)
- Gerston L., *Public Policy Making : Process and Principles* (M.E Sharpe Inc, New York, 1997)
- Gordon M., Mundy S., *European Perspectives on Cultural Policy* (Editions Unesco, 2001)
- Jarvis Robert, *Systems, Theories and Diplomatic History*, Theory and Policy, The Free Press, New York, 1979
- Kindleberger P. C., *The world in Depression :1929-1930*, (University of California Press, 1973)
- Marhment Lee Jennifer, *Το Πολιτικό Μάρκετινγκ Αρχές και Εφαρμογές*, (Εκδόσεις UniversityStudioPress, 2013)
- Morgenthau H., *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, (3^η Έκδοση, University of Chicago Press, 1954)
- Muller P., Surrel Y., *Η ανάλυση των πολιτικών του κράτους : ανάλυση των δημόσιων πολιτικών* (Μεταφ. Παπαδοπούλου Δ. και Ψυλλά Μ., Τυπωθήτω, Αθήνα, 2002)
- Nye Jr., *Ηπια Ισχύς – Το Μέσο Επιτυχίας στην Παγκόσμια Πολιτική* (Παπαζήση, Αθήνα, 2005)
- Nugent N., *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην ΕΕ*, (Μεταφ. Τσολακίδου-Τρανταφύλλου, Σαββάλας, Αθήνα, 2005)
- Potsiou, Apostolatos, *Legal reforms in land Management Aspects to Support the Construction and the Continuing Use of the Olympic*

- Infrastructure. An Example of Good Practice in Greece, Promoting Land administration and Good Governance* , XXIII FIG Congress, 2006
- Schuman F. , *International Politics : An Introduction to the Study of International Relations* , (Harper & New York , 1946)
 - Spykman J. N. , *Η Γεωγραφία της Ειρήνης* , (Εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα , 2004)

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Carbone Fabio , *International tourism and cultural diplomacy : A new conceptual approach towards global mutual understanding and peace through tourism*, 65 *Tourism* 1 , 2017
- Dye T. , R. , *Understanding Public Policy*, (Prentice Hall, New Jersey , 1998)
- Fukuyama F., *The End of History* ,(The National Interest, No. 16 , 1989)
- Huntington S. , *The Clash of Civilizations ?* (Foreign Affairs , Vol. 72 , No.3 , 1993)
- Saliu Hasan , *THE NEW NATURE OF CULTURAL DIPLOMACY IN THE AGE OF ONLINE COMMUNICATION*, Vol 3 No. 10 *Journal of Media Critiques* 2017
- Tayedi Sobhan, Moosavi Seyed, Poorhashemi Seyed , *Environmental Diplomacy : A Framework for Growth of International Interaction and Cooperation for Achievement of Global Peace*, 9 *Journal of Politics and Law* 9 , 2016
- Trobianni Ricardo, *EU Cultural Diplomacy : time to define strategies , means and complementarity with Member States*, Issue 2017/3 EL-SID , *INSTITUTE FOR EUROPEAN STUDIES* Μάιος 2017
- Higgot Richard , Proud Virginia, *Populist-Nationalism and Foreign Policy : Cultural Diplomacy , International Interaction and Resilience* , ifa Edition *Culture and Foreign Policy*
- Karkatsoulis, P., Michalopoulos, N., Moustakatou, V. *The national identity as a motivational factor for better performance in the public sector. The case of the volunteers of the Athens 2004 Olympic Games*. *International Journal of Productivity and Performance Management*. Vol. 54, Issue 7, 2005,

- Kingah Stephen, Amaya Ana , Van Langehove Luk, *Requirements for Effective European Union Leadership in Science and Cultural Diplomacy on (Inter) Regionalism in the South*, EL-SID, UN University , Institute on Comparative Regional Integration Studies
- Kingah Stephen, Amaya Ana, *WHAT IS NECESSARY FOR EFFECTIVE EU LEADERSHIP THAT CAN PROMOTE (INTER) REGIONALISM IN SCIENCE AND CULTURAL DIPLOMACY WITH THE SOUTH*, EL-SID , Blog note 3 , Μάιος 2016
- Peterson McGill Patti , *Diplomacy and Education :A Changing Global Landscape* , international Higher Education 75 , 2014
- Ritto Luis , *Diplomacy and its Practice vs Religious Diplomacy and Dialogue*, πηγή : www.diplomatmagazine.nl/2014/11/02/diplomacy-practice-vs-religious-diplomacy-dialogue/
- Triandafyllidou Anna ,Szucs Tamas *EU Cultural Diplomacy : Challenges and Opportunities* , Issue2017/13, European University Institute , ROBERT SCHUMAN CENTRE FOR ADVANCED STUDIES , 2017
- Valiyev Agil, *CONNECTION BETWEEN ECONOMICS , CULTURE AND CULTURAL DIPLOMACY*, Issue 3/2017 , Annals of Spiru Haret University , ICCS, 2017
- Vesperini P , D' Angelo M, *Cultural Policies in Europe : A Comparative Approach* (CoE Publishing , Strasbourg , 1996)
- Βουτσινά Κατερίνα , Καλπαδάκης Γιώργος , Κεχαγιάρας Γιάννης , *ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ 2020: ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΥΠΟΤΟΠΡΙΣΜΑΤΗΣ «ΗΠΙΑΣΙΣΧΥΟΣ»*, FOREIGN AFFAIRS THE HELLENIC EDITION , Νοέμβριος 2013
- Παπαχρήστου Έφη , *Δημόσια Διπλωματία , Νέο επιστημονικό πεδίο , ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΕΙΔΩΛΑ ΚΡΑΤΩΝ* , 2009
- Σιούφα Δ. , *Η κοινοβουλευτική διπλωματία*, πηγή : [www.sioufas.gr/press/Arthra/2009/a\(04-02-09\).doc](http://www.sioufas.gr/press/Arthra/2009/a(04-02-09).doc)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

www.astynet.gr

[http:// www.culture.com](http://www.culture.com)

<http://energypress.gr/news/i-ipia-ishys-tis-elladas>

http://diolkos.blogspot.gr/2010/06/blog-post_9321.html

<http://www.epikaira.gr/article/i-politistiki-diplomatia-os-ipia-morfi-isxuos>

http://www.lsealumni.gr/Files/28_2.pdf

<http://icp-forum.gr/wp/wp-content/uploads/2010/01/NAEvropi.pdf>

<http://digilib.lib.unipi.gr/dspace/bitstream/unipi/4708/1/Michail.pdf>

<http://www.gpsg.org.uk/athens/indexgr.html>

<http://www.hfc.gr/wmt/webpages/index.php?lid=1&pid=13&apprec=506>

<http://www.mfa.gr/epikairota/proto-thema/sunenteuxe-tupou-upourgou-exoterikon-kotzia-meta-to-telos-tes-diethnous-diaskepses-me-thema-threskeutikos-kai-politistikos-plouralismos-kai-eirenike-sunuparxeste-mese-anatole.html>

<http://www.mfa.gr/epikairota/proto-thema/koines-deloseis-upeks-nikou-kotzia-kai-upeks-tes-pgdm-nikola-poposki-meta-te-sunantese-tous-skopia-24062015.html>

www.UNESCO.org

www.helleiniculturaldiplomacy.gr/πολιτιστική-διπλωματία/οικονομική-διπλωματία-και-διπλωματί/

www.helleiniculturaldiplomacy.gr/πολιτιστική-διπλωματία/διπλωματία-του-περιβάλλοντος/

www.viadiplomacy.gr/ikonomiki-diplomatia-ke-nation-branding/

Άλλες πηγές

- CoE *In from the margins , a contribution to the debate on Culture and Development in Europe.* (Strasbourg : Council of Europe Publishing, 1997)
- *Protocol signed at Aix-la-Chapelle on 21 November 1818,* Yearbook of the International Law Commission II, 1957